

על פי התורה אשר ירוך
Yorucha
IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

**קובץ
מראי
מקומות**
עומקא דדינא

**חלק ד' - נידונים שונים
בדין מקח טעות**

THIS VOLUME HAS BEEN SPONSORED BY

FRANKEL RUBIN KLEIN, ATTORNEYS AT LAW
MAYER S. KLEIN, MANAGING PARTNER
בעז"ה, SOLVING SERIOUS BUSINESS PROBLEMS.

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

Prepared by Rav Yosef Greenwald

Dayan at the Bais HaVaad and Rav at Khal Dexter Park

Rav Dovid Grossman
Rosh Bais HaVaad

Rabbi Yaakov Tescher
Director of Torah Projects

Reb EC Birnbaum
Chief Marketing Officer

Rav Baruch Fried
Dayan and Yorucha Project Editor

Rav Ariel Ovadia
Yorucha Content Editor

Rabbi Chaim Belsky
Head of Yorucha Development

A project of **BAIS HAVAAD**
HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412

WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA

YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG

105 RIVER AVENUE, SUITE #301, LAKEWOOD, NJ 08701

BAIS HAVAAD DIVISIONS

Business
Halacha
Services

Bais Din
& Dispute
Resolution

Zichron
Gershon Kollel
for Dayanus

Medical
Halacha
Center

Kehilla &
Bais Din Privacy
Initiative

Halachic Awareness
& Education

תוכן הענינים

חלק א' – גדרי איסור אונאה

- 8 מקור איסור אונאה •
- 12 שיעורי אונאה וביטול מקח •
- 16 אונאה לכתחילה בפחות משתות •
- 19 קביעות מחירים בשווקים וחנויות •
- 23 אונאת עכו"ם •

חלק ב' – אופנים שאין בהם אונאה

- 28 אונאה בחליפין •
- 29 "לדידי שוה לי" וקציצה ע"י הדחק •
- 31 אונאה בקרקעות •
- 34 אונאה בפועל וקבלן •

חלק ג' – גדרי מקח טעות

- 48 טעות במדה משקל ומנין •
- 52 קלקולים שאפשר לתקן •
- 56 עד מתי יכול לטעון מקח טעות •
- 59 סוגי מקח טעות •
- 61 נתקלקל מקצת המקח •

חלק ד' – נידונים שונים בדין מקח טעות

- 68 ספק מתי נעשה המום •
- 72 נשתמש בהחפץ אחר שמצא מום או הי"י יכול להבחינו •
- 76 עשה הלוקח מום קודם שנמצא המקח טעות •
- 77 מכר ע"מ שאין לך עלי טענת מומין •

חלק ה' – אחריות מוכר ולוקח במקום מקח טעות

- 86 נאבדה החפץ והלוקח אינו יכול להחזירו •
- 90 לוקח שהוביל הסחורה למקום אחר ומצא שם מום •
- 95 טעם חיוב הלוקח לשמור הסחורה •
- 99 דמי שכירות על מקח שנתבטלה •

In memory of

HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"l
לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

LOWINGER FAMILY

ר' מאיר משה בן בן ציון הלוי ז"ל • מינקא בת משה שמואל
ע"ה • ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל • גאלדא בת משה דוד
ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה

**ARYEH WEISS
& FAMILY**

לע"נ ישראל ליב בן מרדכי ז"ל,
ברכה לאה בת אריה לייב ע"ה

**MR. HOWARD
ZUCKERMAN Z"l**

ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

**BARRY LBOVITS
& FAMILY**

the program that is transforming the way from business is conducted

CORE COMPONENTS OF OUR PROGRAM

1

MAREH MEKOMOS BOOKLET

A set of carefully curated source sheets created by expert Dayanim in the field, which enables you to learn the sugya in depth and gain a thorough understanding of the topic and its intricacies.

2

AUDIO BLATT SHIUR

A daily 15-minute audio shiur delivered by a Dayan who serves as your "virtual chavrusa" and walks you through the entire limud for the day, helping to connect it into a cohesive sugya.

3

WEEKLY OVERVIEW VIDEO

At the culmination of each week's learning, an overview/halacha l'maaseh shiur is presented, where the concepts internalized through the week come to life in real-life workplace scenarios.

4

BUSINESS HALACHA DAILY Q&A

Daily 3-5 minute videos that are in sync with the topics of the Yorucha Curriculum, and go through practical questions and answers on the subject at hand.

ATTENTION CHABUROS: Additional zoom Q&A sessions can be arranged | Need help finding a Rosh Chabura? Contact us

Join as an individual, as a community with your shul and chavrusos, or a business!

Receive your content via

WhatsApp

EMAIL

WEBSITE

Listen on
Apple Podcasts

LISTEN ON
Spotify

Listen on
Google Podcasts

732.232.1412

888.485.VAAD(8223) #302

yorucha@baishavaad.org

baishavaad.org/yorucha

MEKACH TA'OS

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this series of shiurim

INTRODUCTION TO MEKACH TA'OS

Every sale is based on an understanding between two parties. Details of this understanding are often written in a contract, but others are self-understood. If this understanding is not realized and the goods delivered are not what the buyer understood he would be getting, there may be grounds to nullify the deal because of *mekach ta'os*.

Sometimes, it is very obvious that the merchandise received is not what the buyer was supposed to get, and the deal can be nullified as if it never occurred. But things are much more subjective when the buyer claims that the goods he received are of inferior quality compared to what he was expecting. In such a case, it may be a judgment call on whether this is "different" enough to be called a "false sale" which would negate the entire sale.

Even when it is determined that a sale was a *mekach ta'os*, there still are some complications to deal with.

SOME OF THE QUESTIONS WE MUST CLARIFY ARE:

- Is the buyer responsible to watch over it until it can be returned to the seller?
- Is he allowed to rent it for his use for the short-term?
- Is it his responsibility to pay the shipping costs to return it?
- If he used the item before expressing his desire to invalidate the deal, can that be taken as an indication that he made peace with the purchase, and does this mean that he forfeited his right to nullify the sale?
- What if he caused damage to the goods before he discovered the problems with the merchandise?

These questions will be dealt with in this segment.

BUSINESS HALACHA daily

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

QUESTIONS ON Mekach Ta'os

Below are some practical scenarios that will apply to the material

1

I hired a brand name band for my wedding. When they arrived, they sent inferior singers instead of the main guys. Is this a problem of Mekach Ta'os?

2

When making a grocery order, many times the store will automatically send the most expensive brand of the item requested if you haven't specified one (for example, Kleenex instead of Aspen). Is this ok for them to do?

4

I bought a box of pizza from the pizza shop. When I got home, I realized the pizza was slightly burnt. Pizza is not really returnable, but can I still demand money back? What if my family decided to eat it anyhow, being that they were all famished - would I be able to at least demand a discount?

3

I purchased a belt in a local store at 40% off retail price, final sale. When I got home, I noticed the belt had a scratch. Yet when I brought the item back to the store, they felt bad but stood firm in their store policy, which was, "No returns on sale items whatsoever." Is a frum store allowed to have a no-return policy on sale items? Was my transaction even considered valid if they didn't deliver the goods as promised?

Join BHD and receive a 3-5 minute video post derived from the current Yorucha topic.

JOIN "BUSINESS HALACHA DAILY" TODAY!

For answers to these questions, and for more Q&A topics like these, visit baishavaad.org/daily
To sign up to the Business Halacha Daily WhatsApp group messages 732.232.1412

חלק ד' נידונים שונים בדין מקח טעות

תוכן העניינים

- 68 ספק מתי נעשה המום
- 72 ... נשתמש בהחפץ אחר שמצא מום או הי' יכול להבחינו ...
- 76 עשה הלוקח מום קודם שנמצא המקח טעות
- 77 מכר ע"מ שאין לך עלי טענת מומין

For overview on Part 4: Mekach Ta'bs, see www.baishavaad.org/yorucha-topics

על העד שאל מכר הגדול, וה"ה נמוכה נשדה גדולה עם עומריה שאינו זריזין לקרקע והוא מודה לו בשדה קטנה עם עומריה, נשבע ג"כ שזוהי לאורייתא בגלגול שלא מכר לו שדה גדולה, דקיי"ל נכסיו שאין להן אחריות *וזקיקים הם נכסיו שיש להם אחריות לשונו לאורייתא, וכמ"ש שם נסימן מ"ה [סעיף ה'], ולא אמרינן להצגד והעומרים הם טפלים להשדה ולענד וכמו שאין נשבעין על העד כן לא יצטע נמי על נגדו, ע"ש:

בד"ר-זקיקים עם ובתי"ב: נכסיו עם. ודיקונו השלוח הטהור לזקיקים את, וכ"ה לשון הגמ'

שם הודאת מקצת ישבע שבועת התורה על המטלטלים ויגלגל עליהם הקרקעות. ה' אמר הלוקח גדול לקחתי והמוכר שותק זכה הלוקח בגדול ואם אמר המוכר איני יודע יעל הלוקח להביא ראיה או ישבע המוכר היסת שאינו יודע *ואין לזה אלא קטן.

סעיף ה' ה' ואין לזה אלא קטן כו'. עיין מ"ש לעיל נסימן פ"ח סעיף י"ז [סקל"ה], ודוק. ועיין נטור [סעיף ב'] ונמוס' י"ע פסק השואל [ב"מ פ"ח משנה ד']:

סימן רכד

המחליף פרה בחמור או שקנה פרה ונמצא נקב בבית הכסות

וב' כו' סעיפים

א' כל מי שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה כיצד המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך החמור *אעד שמת החמור *יעל בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת משיכת הפרה

ציונים ומקורות (1) לשון רמב"ם פ"כ ממכירה דין י"ג. סימן רכד (ה) לשון רמב"ם פ"כ ממכרה דין י"ד.

אם לא יבא ראיה כיצד המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך החמור *אעד שמת החמור *יעל בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת משיכת הפרה ידוע אימתי מת אם קודם משיכת הפרה או אחר"כ, וכן כתב נטור [סעיף א']: ב' על בעל החמור כו'. הטעם, דמ"ל לאן נמצא כאלו היה ואמרינן

עוד לחם

סעיף ה' בסופו. ואם היתה שבועת התורה ביניהם מתוך שאינו יכול לישבע על הגלגול משלם, כן כתב הפוסק [סעיף ב'] והכי משמע בגמרא [ב"מ ק' ע"ב]. וצ"ע לפי סברת הרא"ש דל' [שם פ"ח ט"ו י"ג] שאסור שאין אומרים בגלגול מתוך שאינו

מורי זהב

אומרים, הם התוס' [שם ד"ה כל] והרא"ש [שם פ"ז סי' ט"ז], מפרשים דלאו רשות המקום קאמר אלא רשות בעל הממון, והיינו בעל הפרה שהחמור נכנס לרשותו משעת משיכת בעל החמור את הפרה. ואין להקשות לפ"ז בסימן שלפנינו סעיף א', בספק אימתי ילדה הפרה, דאם הוא מוחזק, דהיינו שהולך ברשותו של בעל הפרה, על בעל החמור להביא ראיה, והוא נולד הספק אחר שמשך את החמור, ונמצא שנקנה כבר הפרה לבעל החמור והוי נולד הספק ברשותו ועליו הראיה. כבר כתבו על זה התוס' בפרק המדיר [שם] וז"ל, וצריך לחלק בין ספק שנולד לטיבותא כי התם לספק שנולד לרעותא כי הכא. וסמ"ע סק"ג הקשה קושיא זו ודחק למצוא תירוץ, ואישתמיטתיה או דברי התוס' אלו:

סימן רכד

המחליף פרה בחמור או שקנה פרה ונמצא נקב בבית הכסות

וב' כו' סעיפים

א' כל מי שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה כיצד המחליף פרה בחמור ומשך בעל החמור את הפרה ולא הספיק בעל הפרה למשוך החמור *אעד שמת החמור *יעל בעל החמור להביא ראיה שהיה חמורו קיים בשעת משיכת הפרה ידוע אימתי מת אם קודם משיכת הפרה או אחר"כ, וכן כתב נטור [סעיף א']: ב' על בעל החמור כו'. הטעם, דמ"ל לאן נמצא כאלו היה ואמרינן

באר הגולה

סעיף ה' י. רמב"ם שם פ"כ מהלכות ממירה דין י"ג. וכתב הרב המגיד, זה למד מדין השפחה שהנאמני למעלה [הובא לעיל אות ד]. כ. וכתב הרב המגיד [שם], ואינו דומה למשחיתו [ב"מ ק' ע"א] ששינוי מוכר אומר אינו יודע זכה בגדול, לפי שכלן אין זה מחויב שזוהי מן המורה. ומה שנשבע שאינו יודע, לפי שלא למד טענה רמאות וכו', וכן כל שכן שאם אין הלוקח יודע דלא אמרינן יתלוקו דומיא דלעיל [לדעת הרמב"ם [שם ה"א]] משום דהתם אין ליה בולד חוקה יותר מזה, משא"כ כאן שזה מוחזק בעצמו והבא להאמינא ממנו עליו הראיה.

סימן רכד סעיף א' א. לשון הרמב"ם פ"כ מהלכות ממירה דין י"ד. וכתב הרב המגיד, מימנא דרב יהודה אמר שמואל כמחנות פרק המדיר [דף ע"ז ע"א] וזהו טעם דעם הר"ף [שם ר"ה ע"ב מדפי הר"ף]. וכתב הכסף משנה דאין לנו בזה אלא מ"ש הר"ף [שם] שפירש דרב יהודה ס"ל דאדמו שנוול הספק ממנו עליו הראיה, ותמוז ממנו של בעל החמור יתקרי וכו', ואילו למי נר יתחזקל שם ע"ב, כיון שלא נולד הספק ברשותו אלא ברשות בעל הפרה, על בעל הפרה להביא ראיה משום דאמרינן בהן נמצא וכו' וכו', וכו' וכו' שמת צדית בעל החמור כולו מודו דעליו הראיה וכו'. וכן כתב הרב המגיד שם קצת מפרשים, דלא אמרינן הכי אלא כשמת החמור ברשות בעל החמור ובעל החמור אינו טוען בראיה שהיה חי בשעת משיכת הפרה, הא אם היה טוען בראיה או שהיה החמור צאנס, על בעל הפרה להביא ראיה, וכמנו הרשב"א [בכתובות ע"ז ע"ב ד"ה ה'] (*והרמב"ם ש"ע על הר"ף ו"ל שלא חילק בזה כלל.

פתיח התשובה

סימן רכד סעיף א' א. על בעל החמור. עיין סמ"ע [סק"ב] עד אבל אם

באר היטב

סעיף ה' ה. קטן. עיין מ"ש נסימן פ"ח סעיף י"ז, ודוק. ועיין נטור ונמוס' פסק השואל ש"ך [סק"ה]:

חידושי רעק"א

סימן רכד סעיף א' א. על בעל החמור. נ"ב, ואם טוען בני אין לך ראיה אף [אם] הפרה אינה צדית, דבני וזקיק גופיה דממור מהני להאמינא. (הכ"מ) [מסגרת שנה פ"כ ממכירה ה"ד]

כ"ה בח"מ
התפוסט,
וברש"א:
הרמב"ם
וזהו ילקוט
ש"י
ותוספות
שבמ"ק
מב"מ
הדורות
פונקל

ראו הערת
ג'יו
לפאה"א את
א'

שו"ע רכד ס"א והרמ"א לדעת המחבר הכלל שמי שנולד הספק ברשותו צריך להביא ראיה קאי על רשותו ממש. ורמ"א פליג וס"ל שתלוי ברשות לקינו, שאחר שנעשה הקנין כבר הוחלפו הדברים והוי כאילו הספק נולד ברשות הקונה.

שצדו צחוקו דהיינו קודם שמשך הפרה מת, אם לא שיצא ראיה שאחר המשיכה מת. ומהאי טעמא נמי מסיק הטור [שם] בשם הר"ף [כתובות ל"ה ע"ב מרפי הרי"ף] שהוא ג"כ בעל סברה זו, דהיינו דוקא אם עומד החמור צדית בעל חמור נשעת מיסה, אבל אם מת באגס הראיה היא על בעל הפרה, דככה"ג ליכא למימר כאן נמצא

ומשך בעל הפרה להחמור וילדה הפרה ואינו (יודע) [ידוע] אם קודם המשיכה או אחר המשיכה, דה"ל למימר ג"כ כיון דנשעת משיכת החמור הפרה הימה צחוקת בעל החמור וצחוקה שהימה מעוצרת, ונולד הספק שזועד שאינה מעוצרת אח"כ, נוקמה לחזקת מעוצרת כמו שהימה קודם לכן. ומילקמי, דדוקא כאן דהחליף

(החמור צפרה) [הפרה בחמור] ידוע [99 פרישה] וצמשיכת הפרה וזה הלה בחמור, משו"ה מיקרי עומד בדרשמו, משא"כ צמחליף פרה בחמור ומשך החמור וילדה הפרה ומחליקס צהולד, דלעולם לא נמצא ר"י הוה הולד בכלל הקנין, דיכול להיות שלא תלד ולד קיימא או שלא נמצא, ונחמיס הקנין וזלת הולד. וע"ש מה שכתבתי עור למת:

וכן כל כיוצא בזה. הגה ויש אומרים דעל בעל הפרה להציא ראיה דמאחר שקנה החמור בכל מקום שהוא יארי היה צרשות בעל הפרה ועליו

ציונים ומקורות (3) טור סעף א' בשם הרא"ש כתובות פ"ו ס' ט"ו.

שם כתבתי ועיין פרישה [סעיף א'], שם כתבתי ועיין סימן שלפני זה צמחליף פרה בחמור

מור וזב

סעיף ב'. הרי זה ספק. פירוש, אף אם שחטה תוך ג' ימים לקנייתה:

ביאור הגר"א

ב. ויש אומרים כו'. כפירש"י שם [כתובות ע"ו ע"ב ד"ה כל שנולד], ועיין חו"ס שם ד"ה כל הנולד כו'. וראיה לפירושה זה, מדהאמר [שם] לא תלימו ליה כו', משמע דפליג עליו:

פתחי תשובה

מת באגס הראיה היא על בעל הפרה כו'. ועיין בתשובת עבודת הגרשוני סי' פ"ז, בעובדא בראובן שמכר לשמעון מאה כור תבואה כל כור וכור בדינר, ונתן שמעון לראובן עשרים דינר על המקח, והיה תנאי בנייהם שבתוך ח' ימים יתן שמעון לראובן מותר המעות, והרשות ביד שמעון לקבל התבואה תוך י"ד ימים, אח"כ שילם שמעון לראובן, רק שהחזיק ט"ו מה באומרו שאולי לא יהיה מאה כור בשלימות, ונתרצה ראובן. והנה אחר איוה ימים אמר ראובן לשמעון קבל תבואתך כי בעל העליה אינו רוצה להניח עוד התבואה על עלייתו, ואמר שמעון שלח את מי שתרצה לקבל התבואה ולהניח על עליה אחרת, ושלח ראובן שליח אחד ועשה כאשר ציוה שמעון. וכאשר בא שמעון אח"כ לקבל תבואתו נמצא חסר עשרים כור, וראובן טוען מה שחסר ברשותך הלח שנגנבו ע"י השליח אשר שלחתי, והוא שלוחך כי אתה אמרת שחור מי שארצה, והוא תובע מותר המעות, ושמעון מכחיש כו'. והשיב, הנה אם היה שמעון מודה לדברי ראובן, לכאורה היה נראה שהדין עם ראובן מהא דאיתא בפרק המדיר [כתובות ע"ו ע"ב] במסקנא, הכי אמר רש"י שגנבו כל שנולד הספק ברשותו עליו להביא ראיה, וכיון שבנידון דין לפי טענת ראובן נולד הספק לאחר ששלוחו לקח התבואה והניחה על עליה אחרת ששכר השליח, ממילא קנה שמעון התבואה ואח"כ נולד

באר היטב

לבעל הפרה, דהא מיד כמשך בעל החמור אם הפרה קנה החמור לבעל הפרה ונמולו מת, אל"ה הכי קאמר, ולא הספיק למשך את החמור עד שנמלאו ממ. ואינו ידוע אימתי מת אם קודם משיכת הפרה או אח"כ, וכן כתב הטור. סמ"ע [סק"א]: ב. ברשות בעל הפרה. דס"ל כיון שנולד הספק [היינו שנמועד ממתמן] אחר המשיכה נזמן שהיה צחוקת בעל הפרה, עליו הראיה, ואי לא, מוקמינן לחזקת שהיה חי כמו שהיה צראשונה. והא דלא אמרינן כן צריש סימן שלפני זה צמחליף פרה בחמור כו' וילדה ואינו ידוע אם קודם המשיכה ילדה הפרה או אח"כ, דה"ל למימר כיון דנשעת משיכת [החמור] הפרה הימה צחוקת בעל החמור וצחוקה שהימה מעוצרת, ואח"כ נולד הספק שאינה מעוצרת, נוקמה לחזקת מעוצרת כמו שהימה מקודם לכן. דדוקא כאן דהחליף (החמור צפרה) [הפרה בחמור] ידוע וצמשיכת הפרה וזה הלה בחמור, משו"ה מיקרי עומד בדרשמו, משא"כ הסס צלילה הפרה ומחליקס צהולד, דלעולם לא נמצא ר"י הוה הולד בכלל הקנין, דיכול להיות שלא תלד ולד קיימא או שלא נמצא, ונחמיס הקנין וזלת הולד. וע"כ [סק"ג]. והט"ו כתב דקושא מעיקרא ליתא, דלשחמטעסיה דברי המוסקפות צפרק המדיר ח"ל, ונ"ך למתן צין ספק שנולד לטעותא כי התם לספק שנולד לטעותא כי הכא, ע"כ. א"ה, צמחליף כבוד הרב ט"ו ח"ל חמד כפשיט ענעלס מהסמ"ע דברי המוסקפות אלו, וברי ביחאס כפשיט [סעיף א'], רק שכתב דנראה למתן גם ככה"ה גונא, ע"ש ותמלא:

הספק, על כן על שמעון להביא ראיה, ופשיטא לפי דעת הרא"ש [שם פ"ו ס' ט"ו] כו', אלא אפילו לפי דעת הרי"ף [שם ל"ה ע"ב מרפי הרי"ף] והרמב"ם [פ"כ ממכירה ה"ד] דס"ל שעל בעל החמור להביא ראיה כיון שהחמור היה שלו ובממונו נולד הספק, מ"מ בנידון דידן שעל הלוקח להביא ראיה כיון שהספק נולד אחר שיצאה התבואה מרשות המוכר, כמ"ש הרא"ש [שם] והטור [סעיף א'] שאם החמור עומד בסימטא על בעל הפרה להביא ראיה, ממילא לכאורה אם היה שמעון מודה לדברי ראובן לית דין ולית דיין ששמעון חייב לשלם כל המאה כור במלוואה. אבל אחר הדקדוק נלע"ד דלא היא, אלא אף אם שמעון מודה, מ"מ לא אמרינן בנידון דידן שהספק נולד ברשות הלוקח, כיון שאין אנו יודעים שהיו מאה כורים כשקיבלם השליח, גם קודם לכן לא נמדדו, אף על פי שהמוכר אומר שהיו מאה כור, לא מפיו אנו חיים כיון שלא היה לתבואה זו חזקה. ואינו דומה לבהמה שנמצא נקב בבית הכסות ואין ידוע אם היה כך בשעה שקנאה, דהתם אמרינן כיון שהספק נולד ברשות הלוקח עליו להביא ראיה, לפי שאמרינן כאן נמצא וכאן היה כי מעמידים הבהמה אחזקתה המבוררת, משא"כ בנידון דידן, עכ"ל. [ונראה דר"ל דלפ"ז אין צריך הלוקח להשלים המעות שהחזיק בידו, אמנם אם ביד המוכר עורף מעות ממה שמגיע לו עבור השמונים כור, אינו יכול הלוקח להוציא מידו כיון שהמוכר טוען ברי שהיה מתחילה בשלימות, ואין צריך המוכר אפילו ליטען שהיו כל כך כפי העולה נגד מעות שבידו מאחר שהלוקח טוען שמה, ודמי לאיני ידוע אם פרעתיני בסימן ע"ה סעיף י"ז ואין לו עליו אלא חרם סתם. ואפילו אם המוכר ג"כ מסופק שמה נגנב קודם שלקח השליח התבואה מעליה ראשונה, מ"מ הוי כמו שטענו שניהם ספק המבואר שם סעיף י"ח ובש"ך שם ס"ק ס"ה וצ"ע, ועיין לקמן בסמוך]. ועיין בתשובת שב יעקב חלק ח"מ סוף ס' ר' שהזכיר קצת מדברי עבודת הגרשוני הנ"ל, וכתב עליו דלפי דעת הש"ך בסימן צ"א ס"ק י"ב לענין הלכה כדברי הרמב"ם [פ"טו ממלוה ולוה ה"ה] והמתבר [סימן צ"א סעיף ב'] דהיכא שאין הפועלים מכחישים כוראי להחוננו, נוטל בלא שבועה, מטעם דמסתמא שליח עשה שליחותו כיון שקיבל החוננו ליתן לפועלים מסתמא נתן להם כו', לפ"ז לא אית שפיר מה שפסק בתשובת עבודת הגרשוני הנ"ל דאפילו אם הודה שמעון לדברי ראובן שאמר לו שלח ביד מי שתרצה לקבל התבואות מיחייב המוכר, וזה אינו, כיון דהמוכר עשה שליחותו כפי שציוה עליו. ואף אם נאמר שהשליח כאן ומכחיש שלא מצא כל כך תבואה בלתי, והמוכר אמר וראי שהיה כל כך בעליה, ראוי לטול המוכר ע"כ בשבועה, כמו החוננו שנתן להפועל ע"פ ציווי בעל הבית, אע"פ שהפועל מכחישו נוטל בשבועה מבעל הבית. ואין דין זה ענין כלל למה דמדמה שם [ל]מי שנולד הספק ברשותו, וצ"ע לישב דבריו, אם לא שנאמר שהמוכר שם אינו טוען טענת ברי שהיה מאה כור בשעה שקיבלם השליח, שאפשר שנגנב מן התבואות מן העליה אף שנתן תחילה שם מאה כור במלוואה. אך הלשון שם לא משמע כן, עכ"ד [ועיין מה שכתבתי לעיל סימן צ"א ס"ק א' בשם תשובת בית אפרים [הרי"מ] סי' י"א, וצ"ע]. וע"ש עוד בעובדא שבא לידו [דומה קצת לנידון של עבודת הגרשוני הנ"ל], בראובן שחבט לשמעון שמכר לו חייב לו מ' אלפים ועל זה קיבל התבואות עד שנשאר חייב לו ד' אלפים, ושמעון השיב שקיבל תבואות יותר עד שנשאר חייב לו רק כ' אלפים. ונחסר המשקל הראוי שם כפי המדינת ראובן, ונחסר המשקל מהרבה שקים עד שצריך למלאות חסרונו עם ע' שקים, וא"כ נחסר ע' שקים. ושמעון השיב שהוא היה מחויב לשלוח התבואות רק לגמל פלוני על המים, וקודם שמסר להספינה שקל כל השקים כפי המשקל הראוי, וכאשר באו שם, בא כחו של ראובן ולקחו התבואות מהספינים, קצת ניקח ע"י יהודי ומסר לאינו יהודי שהיה לו לקבל התבואות, וקצת ע"י אותו יהודי בעצמו, ולקחו בלא מדה ומשקל רק מנין השקים, ואותו אינו יהודי בא אח"כ ואמר שנחסר מן התבואות, וא"כ לא מפיו אנו חייני כו', וראובן טען אפשר לא היה משקלם תחילה כראוי בשעה שמסר להספינים ולא האמין לשמעון במשקל, ואף

הידושי דעק"א

סמ"ע ס"ב ב'. אבל אם מת באגס. ל"ג, עיין משומט שעל אפרים סי' קמ"א:

דפסק הכי משום דלר' נתן הכי הוי כדפריש' לעיל⁵⁹⁶. או משום דמשמע ליה דהכין מסקנא דבעיין לעיל לרבנן, לפי הסברא הב' והג' דסוגיא דבעיא דביטול מקח כדירהו והטא.

יתר⁵⁹⁷ על שתות ביטול מקח. פי' ⁵⁹⁸ ושניהם חוזרים. והוי יודע שאם נשתמש הלוקח במקח יש לו ג' דינים. אם התשמיש היה קודם שהכיר באונאתו מחזירו כמות שהוא, דהא ברשות עבד. ואם נשתמש בו אחר שהכיר באונאה קודם שיודיע למוכר, מחל אונאתו, שאל"כ לא ה"ל להשתמש בו כיון דהוי ב"מ. ואם הכיר אונאתו והודיעו ואח"כ נשתמש בו, לא מחל אונאתו אלא שחייב לשלם למוכר מה שנשתמש או מה שהפסיד בתשמישו, אם רצה המתאנה לבטל המקח לתבוע אונאה. ויש דין רביעי דהיכא דהויא אונאה של שתות, אע"ג דהכיר האונאה ונשתמש בו לא הפסיד, דהא על כרחו קנה, והיה לו להשתמש בו, כפי' רש"י⁵⁹⁹ הנכון. וכן דעת הרמב"ם⁶⁰⁰ בדינים הללו.

שתות קנה ומחזיר אונאה. הלשון מוכרח כפי' רש"י⁶⁰¹ דקנה על כרחו, וכדר' נתן, ולא כפי'

ואתינן השתא לאכרוחי דעל כרחך להא סברא לא סגיא, דלא נימא כדאמרינן לעיל דב"מ לרבנן בכדי שיראה לתגר. דאי סלקא דעתך לעולם חוזר, אמאי חזור, בדר"ט ניחא להו. ופרקינן לא שכיח, וכי הדר אמר ר"ט כל היום, חזר בו מן השתות ואמר כרבנן דשתות אונאה, כי לא היה רוצה לעשות להם שתי הרווחות, הרווחה במחילת שתות והרווחה באריכות זמן ליותר משתות כל היום, וחזר ואמר דשתות עצמו ויתר משתות שיהא כל היום. ותגרי לוד לא רצו בתקנה זו מטעמא דפרישנא, דב"מ לא שכיח ופסידא דשתות עצמה חמירא. והפי' הזה היה טוב ומפולפל, אלא שלשון משנתנו בדברי ר"ט אינו נראה ששינה כלום בדבריו האחרונים מן הראשונים, אלא שאמר שיהא זמן לאונאה שאמר להם כל היום.

אמר רבא הלכתא פחות משתות נקנה מקח. פי' ⁵⁹³ נקנה לאלתר, והיינו דלא פריש ביה שום אונאה כדפריש בשתות קנה ומחזיר אונאה. והכי⁵⁹⁴ נמי מוכח לקמן⁵⁹⁵ בהדיא בעובדא דוורדשכי וכיפי, דכל פחות משתות לאלתר הויא מחילה. ואפשר

רש"י בד"ה והלכתא וכ"ה בתוד"ה אמר בסתמא ובתוס' ר"פ ובחי' הרמב"ן והרשב"א ובתוס' הרא"ש. 594 בשמ"ק חסר מכאן ועד מילת ואפשר. 595 נא, א. 596 כ"ה בכ"ס ובכ"א. וכוונתו למש"כ לעיל נ, א ד"ה שמעתא ובשימ"ק גרס: "כדפריש' לעיל", ואינו מובן. ובכ"ג: "כדפריש' ור' נתן דינא הוא". 597 לפנינו: יותר. דבור זה מופיע בכל כתה"י ובמהד' לונדון אחר ד"ה שתות, והצבנוהו במקומו לפי הסדר כגמ'. 598 כ"פ רש"י בד"ה יתר. 599 בד"ה שתות וכו' המחזיר. 600 הרמב"ם בפט"ו מהל' מכירה ה"ג כ' וז"ל: "וכן המוכר לחכירו קרקע או עבד או בהמה או שאר מטלטלין ונמצא במקח מום שלא ידע בו הלוקח מחזירו אפילו לאחר כמה שנים שזה מקח טעות הוא, והוא שלא ישתמש במקח אחר שידע במום אבל אם נשתמש בו אחר שראה המום הרי זה מחל ואינו יכול להחזירו". ולמד רבינו מכאן דה"ה ליותר משתות שבטל מקח שאם השתמש בו הלוקח מחל ואינו יכול לחזור בו. ופרט לדין זה לא מצאתי ברמב"ם את שאר הדינים שכ' רבינו. ועיי' בנתיבות חו"מ סי' רלב סק"ה שכיון לדעת רבינו כד"ן זה שבביטול מקח אם השתמש מחל וברדין הרביעי דבאונאה של שתות אע"ג דהכיר ונשתמש לא הפסיד הונאתו דהא קנה בע"כ, וכבר עמד על כך בפת"ש שם סק"א. ועיי' בשו"ת גליא מסכת ס"י שהק' ע"ד רבינו שכ' דאם נשתמש בחפץ קודם שהודיע למוכר מחל הונאתו, דמדוע ל' להשתמש בחפץ כדי לחזור והרי מיידי בהכיר בהונאתו וא"כ אינו יכול לחזור בו אחר שהראה לתגר וכו', אף אם לא נשתמש ומדוע כ' רבינו

דאיירי שנשתמש. ותי' שם שד' רבינו הם כד' הנתיבות הנ"ל שהוסיף שם דאם אין המוכר בכיתו ואינו יכול להחזירו הרי הוא אנוס ויכול לחזור בו אף לאחר זמן שהרי לא יכול ה' להודיעו. ובכה"ג איירי גם רבינו שאינו יכול להודיעו, שאינו בכיתו, ואז אם לא השתמש חוזר בו ואם השתמש מחל ונאף דהנתיבות כ' דאם אינו בכיתו חוזר בו אף אם נשתמש, זהו בדבר העושה ואוכל כמש"כ שם, ומשמע באינו עושה ואוכל אין לו להשתמש בן. אבל אם המוכר בכיתו והכיר בהונאתו ולא הודיעו אף אם לא נשתמש מחל. ולדבריו אין השימוש בחפץ ביכול להודיעו לא מעלה ולא מוריד. דבהודיעו לא מחל ובלא הודיעו מחל אף ללא תשמיש בחפץ, ומתוך כך העלה שם לחלק בין מום לביטול מקח. רבטענת מומין, אין כאן טענה על הדמים, אלא שאינו מתרצה בקיום המקח ומה שהודיע למוכר שיש כאן מום, אינו מאפשר להשתמש בחפץ ואם בכ"ז השתמש מחל על מומו והמקח קיים. משא"כ בהונאת יותר משתות ששניהם רוצים בקיום המקח אלא שיש כאן דו"ד על הדמים, הרי אם הודיעו על ההונאה אף שהשתמש בחפץ אין זו מחילה. ועיי' בפת"ש דבמחנה אפרים דיני אונאה ס"ה לא חילק בין הדברים ומשמע מדבריו שאין חילוק בין מום לביטול מקח יותר משתות. וכן משמע מד' רבינו שכ' שכ"ד הרמב"ם בדינים הללו, והרמב"ם הרי כתב דינו רק במום שאם השתמש בחפץ מחל ורבינו איירי בהונאת יתר משתות ומשמע לכן שרבינו לא חילק בין מום לביטול מקח, כד' המח"א. 601 בד"ה שתות וכו' המחזיר.

יחודשי הריטב"א ב"מ דף נ:

מבאר שיש ג' דרגות מה נחשב השתמשות לענין למחילה: אם השתמש קודם שמצא את המום, ברשות עבד ויכול להחזירו כמות שהוא. אם השתמש בו אחר שמצא את המום, מחל על המום. אך אם מצא את המום והודיעו שחוזר בו ואח"כ נשתמש בו, כבר נתבטל המקח ורק צריך לשלם למוכר מה שנשתמש או הפסיד בתשמישו.

Ritva divides this case into three scenarios: If the buyer used the item before he discovered the defect, then he may still return it and undo the sale. If he used it after he saw the defect, he has accepted the defect and can no longer return it. However, if upon discovering the defect he notified the seller that he is undoing the sale, subsequent usage will not recreate the sale. Instead, the buyer will have to reimburse the seller for the usage.

ולנועמו ולא הקפיד לעשות כן, והמוכר מכר לו סתם, אינו חוזר*, כ"כ המגיד משנה ט"ז פ"טו ממכירה ה"ג: סעיף ד' י"א בחפץ שאם אני רוצה, ולא דמי לחזרה ואנאה [עיי' סימן ר"ז סעיף ב"ד], דאם המקח שקנה הוא שלם בלי מום אלא שנמנו לו יומר מדמי שווי, אבל כאן גוף המקח יש לו חסרון: י"ג הרשות ביד המוכר בו. לפי מ"ש הטור והמחבר

תח"א סק"א שטח"ש סק"א

ד' אין מחשבין פחת המום אפילו מכר לו כלי שוה עשרה דינרים ונמצא בו מום המפחיתו מדמיו איסר מחזיר את הכלי ואינו יכול לומר לו הילך איסר פחת המום שהלוקח אומר "בחפץ שלם אני רוצה" וכן אם רצה הלוקח ליקח פחת המום "הרשות ביד המוכר לומר או קח אותו כמות שהוא או תקח מעותיך ותחזיר לי מקחי. ה' ראו"בן שמכר לשמעון בתים שיש לו בעיר אחרת יקודם גמר המכר נכנסו גוים בבתיים וקלקלו קצת מקומות ועשו הכתלים ועקרו דלתות הבית

בציונים ומקורות (ה) ע"פ סעיף ה' בטעם משנת ה"א"ש כלל צ"ו סי' ר. (ג) בההדרת שמח"ה ובאה"ג ואילך: המקח.

ביאור הגר"א

סעיף ד' ו' אין בו. כמ"ש בפ"ק ד"ע [ביצה] ו' א', למאי נפקא מינה וכן נמוכר שור ונמלא נגמון ריש פ"ה ד"ק [מ"ו ע"א] וריש פ"ו ד"צ [צ"ב ע"א] לר"ז דלמחר מקח טעות ואפילו אייקר צללו בו, וכן טעם [ב"ב] פ"ג כ' נמנתי הלוקח יכול לחזור, אפילו הוקר כמ"ש בגמ' טעם, וכן נסיפא. ועיי' נאל הגולה [אות ב']: ה. וכן אם בו. עיי' טו"ק טעם [ב"ב] פ"ד א' ד"ה א' [לאן], *ויריב"ס פ"ט כ"ו. ונכ"ה"ג אמרו נכ"מ נ' [ע"ב] ואילו יער על שמוט שיהיה מחורף, והוא הדין בכל מקח טעות: סעיף ה' ה'. * (ליקוט) ראו"בן

באר הגולה

סעיף ד' כ. טעם [ב"ב] פ"טו ממכירה] דין ד'. וכפ"ה הרב המגיד, זה פשוט שהרי מום נמקח טעות הוא, ומנאלר זה צדקה השולר לת האומנין [ב"ב] דף פ' ע"א]. ל כפ"ה הרב המגיד [טעם] וגו' פשוט. סעיף ה' מ. טור סעיף ה' בטעם משנת א"זי ה"א"ש בטוף כלל צ"ו סי' ו'.

כ"ה בבתי' ובח"ה ובח"ה רבי"א

פתחי תשובה

מכור, וצ"ל אינו נאמן לומר דלא מחיל, ע"ש. וכבר כתבתי בסיומן רכ"ז סעיף ז' סק"ב דכמה גאונים הסכימו לרברי המשנה למלך דגם בלא מיגו נאמן ככה"ג לומר לא מחילתי ע"ש. ועיי' בספר משנת חכמים דף צ"ב ובשו"ת פרי תבואה סוף סי' כ' מ"ש בזה. ועיי' בתשובת גליא מסכת סוף סי' ו' שכתב על דברי המשנה למלך הנ"ל, דזה דוקא אם עדיין לא נשתמש, אבל אם נשתמש לא שייך לחלק בזה בין ש בידו או אין בידו, דכיון דאם לא נתפייס על המום לא היה ראוי להשתמש בו דנקרא גולן, בודאי דאינו מועיל מה שהיו מעות המכר בידו בו, ע"ש, ופשוט הוא. ועיי' עוד בנתיבות המשפט [טעם] שכתב על דברי השו"ע אבל אם נשתמש בו בו, וז"ל, ונראה דאם לא היה יכול להחזירו כגון שלא היה המוכר בכיתו, והוא דבר שעושה ואוכל ונשתמש בו כדי שיעשה ויאכל, יכול לחזור בו אפילו אחר כמה ימים, דנהי דנתבטל המקח מ"מ דמי לשומר אבידה [בסיומן] רס"ז סעיף כ"ב] שאם הוא דבר שעושה ואוכל שיעשה ויאכל, עכ"ל. [וכן מוכח בתשובות מיימוני השייכות לספר קנין סי' ז', שכתב שם תשובה על אודות הטוס שמכר ראו"בן לשמעון ושוב נמצאו מומין בו, ולענין כחש הטוס נראה דיש לשמעון לשלם לראובן כל מה שכחש מחמת מלאכה שרכב עליו משעה שנודע לו המום בו, עכ"ל. והקשה עליו בשלטי גבורים פ"ק הו"ב דף צ"ב ע"ב [ב"מ] ל' ע"ב מדפי הרי"ף סוף אות א', הא קי"ל שאם נשתמש הלוקח במקחו אחר שראה המום מחל ואינו יכול להחזיר, ע"ש. ולדברי נתיבות המשפט הנ"ל לק"מ, וכ"כ בתשובת גליא מסכת שם]. וכתב עוד בנתיבות המשפט [טעם] וז"ל, ובאונאה כשנשתמש בו ולא החזירו מחמת שלא היה המאנה בכיתו, אם הוא שחור הרי הוא קנה ומחזיר אונאה, אפילו נשתמש בו אינה ראייה שמחל דהא שלו הוא, רק כשהיה יכול להחזירו ולא החזירו אמרינן דמחל. וביתוס שחור נראה דלמסו, לכן אפילו לא היה יכול להחזיר [כגון שלא היה בכיתו], אם נשתמש בו אחר כדי שיראה אמרינן דודאי מחל, עכ"ל. וכיונה דעתו בזה לדעת הרי"ב"א הובא בשיטה מקובצת כ"מ דף ג' ע"ב ב"ה יתר על שחור, שכתב כן בהרי"ב במכוון ממש, והוסיף שם עוד דין שלישי, דאפילו ביותר משחור ונשתמש בו אחר שהכיר באונאתו, אם הודיעו למוכר ואח"כ נשתמש בו לא אמרינן שמחל אונאתו, אלא שחייב לשלם למוכר מה שנשתמש או מה שהפסיד בתשמישו אם רצה המתאנה לבטל המקח, ע"ש. והביאו ג"כ בספר מחנה אפרים בריני אונאה סי' ה', והוסיף עוד דהוא הדין לענין מום, אם נמצא מום במקח הודיעו למוכר ואח"כ נשתמש בו, נראה דיכול לחזור, ולא אמרינן ככה"ג דמחל ואינו יכול להחזיר, ע"ש. גם בספר דברי משפט סעיף זה הביא דברי מחנה אפרים אלו, ע"ש. ועיי' בתשובת גליא מסכת סי' ו' במעשה כזה שהקונה הודיע למוכר שיש מום במקחו ואח"כ נשתמש בו, וכתב שם. דרכ גדול אחד פסק בזה הדקונה יכול להחזיר המקח אלא שחייב לשלם מה שנשתמש, והביא ראייה מדברי השיטה מקובצת בשם הרי"ב"א [הג"ל] שכתב כן לגבי אונאה. והוא ז"ל האריך לחלק על פסק הזה, ותורף דבריו, דיש לחלק בין טענת אונאה לטענת מומין, דבשלמא בטענת אונאה אף ביתר

משחור, מ"מ גוף המקח ישר בעיניו ועיקר טענתו הוא על הוספת דמים, שפיר י"ל דמועיל הידיעה להמוכר כדי שידע שמה שהשתמש לא יהיה מחילה לתביעת ממון שיש לו, והואיל ואינו יורד המוכר תיכף לבטל המקח מסתמא מתרצה לסלק דמי תרוון שקבל ושניהם רוצים בקיום המקח, משא"כ בטענת מומין דאין ביניהם טענת דמים כלל רק שאינו מתרצה בעיקר הקניה, בודאי שאין שום תועלת במה שהודיע להמוכר תביעת המום שיהיה לו רשות להשתמש בו, ומדשהשתמש על כרחך שהתפייס על מומו בו, ע"ש. ונעלם ממנו דברי מחנה אפרים הנ"ל דמדמי ליה אהרדי ואינו מחלק בכך. ולזאת בנידון השאלה הנ"ל שהיה המעשה שהקונה לא שילם עדיין דמי המכירה, בודאי הנכון עם הרב הגדול הנ"ל דאין להוציא מהקונה הנ"ל, אולם אם כבר יצילם להמוכר ובא עתה להוציא מהמוכר צ"ע, כי לכאורה דברי הרב י"ל מסכת הנ"ל דברים של טעם הם. ועיי' בנחלת צבי מה שכתבתי ב"ה ועיי' בספר ארחות משפט נתיב ל"ב סי' י"ז שכתב וז"ל, ועוד נלע"ד דיש להסתפק טובא בעיקר דין זה דאם השתמש, אם הקונה הוא מההמונים ועמי הארץ שאינם יודעים כלל מדין דאם השתמש בו, ואינו יודע כלל מעיקר דבר זה דאסור להשתמש בו מאחר דרוצה להחזירו, אך מורה היתר לנפשיה דכל זמן שחבירו לא החזיר המעות מחור לו להשתמש בו, אבל מ"מ אינו מוחל בשום אופן, וצדוק ככרוכ"א שדוראי רוצה לחזור. ומכל שכן אם ראה המום בדרך, כגון אם קנה טוס ונסע עליו בדרך ובאמצע הדרך מצא בו מום, ונסע על הטוס בחזרה לעירו וברעתו לעמוד על זה בדין תורה, אך עכ"פ הלא זה השתמש בו אחר שראה המום, האם נאמר ככה דודאי מחל, והלא אנו רואין דודאי לא מחל אך מגודל הכרח משתמש בו, הילך ברגליו ויוליך בידיו העגלה עם המשא שעליו, וצ"ע בכל זה, עכ"ל. ולע"ד לכאורה פשוט בדין הראשון שהשתמש מחסרון ידיעה אינו יכול לחזור, דלא נגנו חז"ל דבריהם לשיעורין. וכיוצא בזה מצאתי בשיטה מקובצת כ"מ דף ג' נ"א [ע"א] ב"ה אבל בלוקח מבעל הבית, שכתב וז"ל, והנהו עובדי דכיפי וורשכי, אע"פ דהלוקח לא מחל על אונאתו, כיון דמבעל הבית לקח לא פלוג רבנן, דא"כ יש חילוק בין לוקח עם הארץ או תלמיד חכם, אלא החכמים השוו מדותיהם בו, עכ"ל. [ומיהו אפשר לחלק קצת, דשאני התם שהוא דין של החכמים חכמי הש"ס]. ובדין השני שהשתמש מכח אונס שראה המום בדרך כגון אם קנה טוס בו, הנה מה דנקט הצירוף על טוס הוא שלא בדקדוק, דגבי טוס ע"פ הרוב לא שייך כלל דין זה דהשתמש בו מחל דהא הוא דבר שעושה ואוכל וכמ"ש לעיל, הו"ל לומר הצירוף על עגלה וכיוצא. אך בעיקר הדבר בהשתמש מכח אונס, לכאורה פשוט דודאי יכול לחזור, כמו באונאה יותר משיעור כדי שיראה בו כמ"ש בסיומן רכ"ז סעיף ז' ואם יברך שהיה לו אונס בו, וצ"ע: סעיף ד' ב. הרשות ביד המוכר בו. עיי' בתשובת שבות יעקב ח"ג סוף סי' קס"ט, דהוא הדין מי שקנה כמה חתיכות בגד במקח אחד ונמצא מום באחת מהם, הרשות ביד המוכר לומר חזור לי כולם כיון שבמקח אחד קנה כולם, ע"ש. ועיי' בט"ז לעיל סימן רט"ז סעיף ה' הובא בה"ט שם סק"ח, ובמה שכתבתי שם סק"ב:

If the buyer had a valid reason for using the item despite his intention to return it, e.g., it was in the best interest of the seller, or that due to the circumstances he had no choice but to use it, then he can still undo the sale.

וע"ש בהמשך שאם יש ללוקח סיבה אחרת למה השתמש בו, כגון שזוהי טובת המוכר מדין השבת אבידה, או שהיה אנוס בכך שה"ל באמצע הדרך וכה"ג, אין ראי' שמחל ויכול לחזור בו מהמקח אחר"כ.

סעיף י"ב בן טריפות דסירכא. פירוש, כשנמלאת סירכא ענה, או שמד שקנאה שטטה ומלא זה הסירכא, שזדלי נעשית קודם שקנאה בעוד הבהמה נרשית המוכר, דודאי לא עדיף סירכא מנקיבה זית הכוסות הנ"ל [סעיף י"א] דלא יס צו ספק אמרינן דיפסיד הלוקח, ועיין פרישה [דרישה סעיף י"ז]: בן ויש חולקין דהואיל והוי דבר שהוא שביח. (כמג) פירוש, הסירכא רגילה להיות צנחמה, ועיין בטור [שם] ופרישה [דרישה שם]: ביה ואפילו טריפה שאנו אוסרים מכה "ספק" כו'. ע"ש בר"ן [המבוא בציונים אות י"ח] כמג עוד, או מחמת חומרות הגאונים. ונראה דמחמת ספק דקאמר היינו נמי כה"ג דלאנה טריפה ודאית לכו"ע, דלא לא כן קשה מאי חידש מור"ם צוה, הא גס טריפות דסירכא אנו מעריפין מכה ספק שאין אנו נקליין לנדוק: סעיף י"ג ב"ן המוכר דבר שהיה בו מום כו'. ל"ן הרמב"ם פ"ט"ו למכירה [ה"ן] הוא, מכאן אמה למד המוכר דבר כו', שד"ך זה נלמד מד"ן הקונה פרה לשמטה ושטטה ומנאלת טריפה הנ"ל [סעיף י"א], דלע"פ שאלח ששטטה ומנאלת טריפה הוא גרוע מאילו לא שטטה, ואפילו הכי מחזירה למוכר ופטור. ועומא דשטטה דהוא דבר שעומדת לכך, הא אילו עשה זה מום שאינו עשוי לעשות זה היה מייב, דל"כ הוה ליה למימר רבותא טפי צמקוס שטטה, ו"ש ואם עינה כו', ועיין פרישה [סעיף י"א]: סעיף י"ד י"ז קנה סדין וקרעו כו'. הוא ל"ן הרמב"ם ע"ש [המבוא בציונים אות כ"ז].

סעיף י"ב בן טריפות דסירכא ענה, או שמד שקנאה שטטה ומלא זה הסירכא, שזדלי נעשית קודם שקנאה בעוד הבהמה נרשית המוכר, דודאי לא עדיף סירכא מנקיבה זית הכוסות הנ"ל [סעיף י"א] דלא יס צו ספק אמרינן דיפסיד הלוקח, ועיין פרישה [דרישה סעיף י"ז]: בן ויש חולקין דהואיל והוי דבר שהוא שביח. (כמג) פירוש, הסירכא רגילה להיות צנחמה, ועיין בטור [שם] ופרישה [דרישה שם]: ביה ואפילו טריפה שאנו אוסרים מכה "ספק" כו'. ע"ש בר"ן [המבוא בציונים אות י"ח] כמג עוד, או מחמת חומרות הגאונים. ונראה דמחמת ספק דקאמר היינו נמי כה"ג דלאנה טריפה ודאית לכו"ע, דלא לא כן קשה מאי חידש מור"ם צוה, הא גס טריפות דסירכא אנו מעריפין מכה ספק שאין אנו נקליין לנדוק: סעיף י"ג ב"ן המוכר דבר שהיה בו מום כו'. ל"ן הרמב"ם פ"ט"ו למכירה [ה"ן] הוא, מכאן אמה למד המוכר דבר כו', שד"ך זה נלמד מד"ן הקונה פרה לשמטה ושטטה ומנאלת טריפה הנ"ל [סעיף י"א], דלע"פ שאלח ששטטה ומנאלת טריפה הוא גרוע מאילו לא שטטה, ואפילו הכי מחזירה למוכר ופטור. ועומא דשטטה דהוא דבר שעומדת לכך, הא אילו עשה זה מום שאינו עשוי לעשות זה היה מייב, דל"כ הוה ליה למימר רבותא טפי צמקוס שטטה, ו"ש ואם עינה כו', ועיין פרישה [סעיף י"א]: סעיף י"ד י"ז קנה סדין וקרעו כו'. הוא ל"ן הרמב"ם ע"ש [המבוא בציונים אות כ"ז].

בציונים שם] כמג צהדיא ז"ל, "כילד" קנה סדין וקרעו כו', ופ"ל דהאי דענה הוא פירוש למ"ש לפני זה הכלל דלא היה דבר שזרעו לעשות כו': [א"א] סדין וקרעו דעשות ח"וק. ל"ן הרמב"ם [שם] והטור [שם] קנה נגד כו'. ואפשר דמשום דלאן מדרך נגד לעשות ממנו חלוק שהוא הכחוש, עינה הממכר וכמג סדין צמקוס נגד. וי"ן כן וי"ן כן ר"ל לומר שקנה נגד או סדין מן האומן או סומר ועדיין לא נעשה ממנו שום דבר, וק"ל: [ב"א] אם השביח נופ"ל כו'. פירוש, אם קנאה צ"י דיגין, ומכאן המום אינו שוה ט', אם עדיין לא נמן לו המעות דמי הקניה ממזול לו החלוק הספור והמוכר נומן לו דינר שהשביחה, ואם נכר נמן לו ה' דיגין דמי הקניה לרי"ך להחזיר לו המוכר ועוד יוסף עליו דינר, ועיין פרישה [סעיף י"א]: סעיף י"ז [א"א] מחזיר כ"ל הפירות כו'. *בעיר זשון כמג ז"ל, דלא לא כן הוא כריעות, דכיון שצמקוס המקח מעיקרא ה"ל הדמים הלאה גביה, והפירות שאכל הן בעד דמי המעות שהיו צדו נעלים. וגם דמי שפירות החלך שכתבו שצריך להעלות לו, כמג בעיר זשון דהוא מהאי טעמא. וקשה, דל"כ ה"ל להטור ולהרמב"ם [המבוא בציונים אות כ"א] לחלק ולכתוב דהיינו דוקא אם נכר קיבל המוכר מהלוקח דמי הקניה ועוד, דל"כ אם נכר נמן לו דמי המקח נראה ל"ל עדיף מאכז ריבית דאין צריך להחזיר, דלא גרע ממלוה לחזירו על שניה ואמר ליה אם לא תמן לי עד ג' שנים הוא שלי, ולא אמר מעשיו, צענין שאין המקח קיים כו', דלמרינן, ואם אכלם לא יחזיר דה"ל אכז ריבית,

ערך להם

המקח. [ב"י שם] בשם הר"ן בחולין י"ד ע"א סד"י הדין, דהא גרע בטוס שהסכימו עליו בני המדינה ולעיל סעיף י"ד. ודוקא כשידוע שהיה בה קודם לקיחה.

סעיף י"ב. הוא הדין דמבטל מקח. כשנודע שהיה בה קודם לקיחה. ויש חולקין. משום דשכיח ואיבעי ליה לאתנויי. [טור סעיף י"ב בשם רבינו אפרים מכת"י ובגל העמוד]. שאר טריפה שאנו אוסרים * [אוחה] מספק, דלא שכיחא, מכפל

ביאור הג"א

סעיף י"ב י"ט. טריפות דסירכא כו'. א"ע"ג דשמיס הוי מקח טעות, כמ"ש צ"ב ע"ש [צ"ג ע"א] מאי טעמא לאו משום דרובא כו' לא כוליה הכי איתנהו, וכן צשור ומנאל נגמן [סעיף כ"ג], א"ע"ג דרוב שזורים לאו בחוקה שימור קיימי כמ"ש בפ"א דב"ק [ע"י א"ן] וסוף פ"ג דמנוות [פ"א ע"א]: כ. ויש חולקין כו'. כמ"ש גרש כחוצות ב' /, אונקא דשמיס שאני דכיון דלעניי ליה לאתנויי כו'. ומשור ועבד אין ראייה, דשם כיון דהמוכר מכר צמקוס הלוקח סמך ולא מננה, דשארית ישראל [לא יעשו עולה] כו' [פניניה ג' י"ג], משא"כ צה"ג: כא. ואפילו טריפה כו'. ולא דמי למונרמח צמקן ט' דב"ק י"ט /, כיון דאי אפשר לאכול הוי מקח טעות: סעיף י"ג כב. המוכר דבר כו'. עיין נזר הגולה [אות ח']. ל"ן הרמב"ם [שם], מכאן אמה למד המוכר דבר כו': סעיף ט"ו כג. המוכר קרקע כו'. עיין נזר הגולה [אות י"ן]. ועיין מוס"פ ע"ש ד"ה חסם, ומפרש ר"ם כו':

ביאר הגולה

סעיף י"ב ו. ע"ש [בסוד סעיף י"ז] צמס הרמב"ן [חולין י"א ע"א ד"ה הא דתניא]. וכן נראה מדברי הר"ן [שם י"ד סוף ע"א מדפי הרי"ף] שהוא סובר כן. וכן נראה מדברי הרמב"ם ע"ש פרק ט"ו דין ו' שכתב ואם נודע זדלי שהיה טריפה כשלקחה הרי זה מחזיר וכו', מדכמזכר חסם ומנאלת טריפה משמע דכלל טריפות שזעולם הוי דינא הכי. ו. ע"ש [בסוד] צמס ה"ר אפרים ועגל העמוד [שער שני הלכות שחיטה החלק הרביעי ד"ה חסם], וכן הסכים הר"ש [חולין פ"ג ס"י ל"ד]. סעיף י"ג ת. ל"ן הרמב"ם ע"ש [פס"ט מחזיר ה"ד], הדין הפרה ששטטה ומנאלת טריפה שמחזיר לו השמוטה ומחזיר הדמים. סעיף י"ד ט. ע"ש [ברמב"ם פ"ט מחזיר] דין ז'. וכמג סרכ המגיד, גס זה מאוחו הטעם הוא. סעיף ט"ו י. ע"ש [ברמב"ם פ"ט מחזיר] דין ח'. כמג סרכ המגיד, פשוט צלחיה נכך [ב"י] דף ס"ו ע"ב צ"ב ונאלה צוה שאם המקח נטל הדרא ארעה והדרי פיר.

ביאר היב

סעיף י"ב י"ב. דסירכא. פירוש, כשנמלאת סירכא ענה, או שמד שקנאה שטטה ומלא זה הסירכא, שזדלי נעשית קודם שקנאה בעוד הבהמה נרשית המוכר, דודאי לא עדיף סירכא מנקיבה זית הכוסות הנ"ל [סעיף י"א] דלא יס צו ספק אמרינן דיפסיד הלוקח, ועיין פרישה [דרישה סעיף י"ז]: בן ויש חולקין דהואיל והוי דבר שהוא שביח. (כמג) פירוש, הסירכא רגילה להיות צנחמה, ועיין בטור [שם] ופרישה [דרישה שם]: ביה ואפילו טריפה שאנו אוסרים מכה "ספק" כו'. ע"ש בר"ן [המבוא בציונים אות י"ח] כמג עוד, או מחמת חומרות הגאונים. ונראה דמחמת ספק דקאמר היינו נמי כה"ג דלאנה טריפה ודאית לכו"ע, דלא לא כן קשה מאי חידש מור"ם צוה, הא גס טריפות דסירכא אנו מעריפין מכה ספק שאין אנו נקליין לנדוק: סעיף י"ג ב"ן המוכר דבר שהיה בו מום כו'. ל"ן הרמב"ם פ"ט"ו למכירה [ה"ן] הוא, מכאן אמה למד המוכר דבר כו', שד"ך זה נלמד מד"ן הקונה פרה לשמטה ושטטה ומנאלת טריפה הנ"ל [סעיף י"א], דלע"פ שאלח ששטטה ומנאלת טריפה הוא גרוע מאילו לא שטטה, ואפילו הכי מחזירה למוכר ופטור. ועומא דשטטה דהוא דבר שעומדת לכך, הא אילו עשה זה מום שאינו עשוי לעשות זה היה מייב, דל"כ הוה ליה למימר רבותא טפי צמקוס שטטה, ו"ש ואם עינה כו', ועיין פרישה [סעיף י"א]: סעיף י"ד י"ז קנה סדין וקרעו כו'. הוא ל"ן הרמב"ם ע"ש [המבוא בציונים אות כ"ז].

חידושי רעק"א

מקח טעות, ולא אמרינן כיון דתמס שזורים לאו בחוקה שימור קיימי [ואם ב"ק ס"ו ע"א] הוה ליה להסתם. הר"ש [חולין פ"ט י"ד]. ועיין צמחנה אפרים הלכות אונאה פ"ג ב':

Where the buyer damaged the goods prior to discovering the defect, he can still choose to undo the sale and his money must be refunded in full. However, if the damage that he caused was not in the course of the typical usage of that item, then he must reimburse the seller for the damage.

שו"ע ח"מ סימן רלב סעיף יג
אם הלוקח עשה מום בחפץ קודם שמצא את המום, תלוי באופן הטלת המום: אם הטיל מום דרך ההשתמשות הרגילה אי"צ להשלים והחזירו כמות שהוא. אבל אם הוזיק את החפץ צריך לשלם דמי החיזוק.

בית יוסף חשן משפט רכז הלכות אונאה ומקח טעות בית חדש רנג

(כד) בא אמר המוכר חפץ זה אני מוכר לך ע"מ שאין בו אונאה אין זה תנאי. בפרק הובב (נא): מימרא דרב ענן משמיה דשמואל: **ומ"ש שפרש"ב**. כן כתבו סס המוספות (ד"ה על): **ומ"ש בשם פירש"י** עד אם ירצה. סס:

ומחזיר אונאה אצל לפרש"י הכי פירושו דלפן זה לשון מחילת אונאה כמו שנתכוין אלא הלשון משמע איפכא שלא יהא זו תביעת אונאה דהיינו שימכרו לו בשווי ולפיכך אם הוזהר הכי עבר על התנאי והמקח בטל אפילו לא הוזהר אלא בפחות משמח וחוזהו צו אם ירצה והיינו דכתב רש"י חוזהו צו לגמרי דלשון לגמרי משמע דאפילו פחות משמח חוזהו אם ירצה:

(כה) ומ"ש ואפילו אם התנה וכו'. שם פלוגתא דרב ושמואל ופסקו הפוסקים כרב דלאמר הכי. וטעמא דמי ידע דליכא אונאה דמחיל הוא סבר דלפן זו אונאה ומשום הכי תניא נמה דברים אמורים בסתם אצל נמפרש וכו' אין עליו אונאה דהא ידע דליכא אונאה ומחיל. וע"ל בסיומן ל"ב סעיף ז' ובמ"ש לשם ב"ד:

וכבר נראה שיש פה טעות. כפי מה שכתב הרמב"ם (נ"ב) וכו'. נראה שיש פה טעות. כפי מה שכתב הרמב"ם (נ"ב) וכו'. נראה שיש פה טעות. כפי מה שכתב הרמב"ם (נ"ב) וכו'.

פרישה
כמו שכתב הרמב"ם (נ"ב) וכו'. נראה שיש פה טעות. כפי מה שכתב הרמב"ם (נ"ב) וכו'. נראה שיש פה טעות. כפי מה שכתב הרמב"ם (נ"ב) וכו'.

דרישה
הברייתא דקתני יודע אני שאינו שוה אלא מנה לרבנות קתני הכי דאפילו באונאה גדולה כל כך מהני תנאי והשתא אתי שפיר דלא קשיין דיוקא אהדי דמחילה אמר על מנת שאין לך ע"מ אונאה לא מהני דמשמע הא פירש ואמר יודע אני דיש בו אונאה על מנת כו' מהני וק"ל. ועמ"ש עור שם בדרשה ס"ז דאין לומר דגם לרבינו דוקא קאמר גם כחבתי שם ישוב למה כתב רבינו שם פלוגתא על הרמב"ם ולא כתב כן:

הגהות והערות
כד"ק ר"ף ל ע"א, רמב"ם פ"ג ה"ג, רמ"ש סימן יז: [כה] **אולי** צ"ל **אע"פ** דקיי"ל דאין ה"טעם" דפירות אינן נקנים בחליפין דבעינן שומא אלא דמיעטן רחמנא מנעל וכו'. ופירושו וא"כ מאי שנא אי דעתו לשומו או לא. וזהו הנוסח היותר נראה וגם דומה לגירסא הישנה (שנמצא בסוגריים עגולות): [כו] **מעט** זה כתב רבינו הנגאל ומוכר בתוספות ד"ה ברי"א. ועיין שאלמות פרישת בהר סימן קיג כתב טעם אחר לזה: [כז] **נדב"ש** במקום "שיאמר" יש בו וכו':

טור ח"ו סימן רכז ס"ב
לגבי אונאה, הטור כתב בשם הרמב"ם שהודעת המוכר ללוקח שהוא מוכר דבר זה על מנת שאין לו עליו טעות אונאה אינה מועילה עד שיפרש את כמות האונאה או קרוב לה.

ולמדה מדין המוכר שפחה לשכרו וא"ל שפחה זו גממת היא חגרת
היא וכו' שימכר נקימן ר"צ (סי' ט):

(כז) בגמ' ב"ה המוכר את ב"ה ואינה את הלוקח וכו'.
צפרק הזהב (נב) עובדי דלמוראי ואמרו לא שנו אלא

צלוקת מן החגר אבל צלוקת מבעל
הבית אין לו עליו אונאה ומפרש
טעמא משום דמאני תשמישמה כיון
דיקרי עליה לא מוצין להו אי לאו
צדמי ימירי. וכחכ רש"י צסס
השאלמות (נבר סי' קיג) דהוה ליה
כמפרש יודע אני שיש צו אונאה
לאין לו עליו אונאה: וב"ש
ואפ"ו שמכרם פחמת דוחק
ד"א שייך האי טעמא אפ"ה דא
פ"ו רבנן זכו. כ"כ הרא"ש
צמסנה כלל ק"צ (סי' ג) והאר"ך
למת טעם לדבר:

בד"א וב"ש וביהו פירש ר"י
דוקא בשות וכו'. כ"כ

הרא"ש ז"ל (סי' טו) וז"ל כתב
התוספות מסתבר דדוקא עד שנות
אמרינן הכי דומיא דהך פרי עובדי
דאיחא צמרא אבל צמר משמות לא

וכן עשה ר"י מעשה עכ"ל. אבל אין נראה כן מדברי הרמב"ם ז"ל
שקטם וכחכ צפ"ג מה"מ (ה"ט) צעל הבית שמכר כלי תשמישו אין
לו אונאה שאלולי לא הרצו לו הדמים לא היה מוכר לו כלי תשמישו
וכחכ הרב המגיד צסס המפרשים שאם נמאנה צין צממות צין צימור
מכן אין הלוקח יכול לתבוע אונאה (*ג):

(כח) בגמ' וב"ש ופירש א"א הרא"ש ז"ל דוקא שהלוקח
יודע שזה המוכר ב"ה וכו'. שם על מ"ש רש"י
צסס השאלמות דטעמא משום דה"ל כמפרש וכו' כתב הרא"ש ז"ל
נ"ל כיון דהוי טעמא משום דהוי כמפרש לר"ך שידע הקונה שהמוכר
הוא צעל הבית הילכך מחל על אונאתו אבל אם לא ידע שהוא צעל
הבית או שמכר ע"י סרסור יש לו אונאה:

שם השאלמות דה"ל כליהו היה מפרש הצעל הבית ללוקח יודע אני שיש צו אונאה כך וכך על מנת שלא יהא לך עלי אונאה ואם
לא ידע אי נמי קנאו מסרסור אע"ג דידע הלוקח שהוא של צעל הבית מקום הצעל הבית מסרו לסרסור ומכרו צמסם וליכא למימר
הכא דהוה ליה כמפרש. וקשיא לי היאך כתב הרא"ש על שם ר"י דמחלק צין שמות לימור משמות דכיון דטעמא הוי דה"ל כמפרש
וכו' אפילו צימור משמות נמי איכא למימר דה"ל כמפרש וי"ל דאע"ג דלגבי מוכר ודאי אפילו צימור משמות ה"ל כמפרש מכל מקום
לגבי לוקח לא אמרינן דסבר וקיבל אלא עד שמות אבל צימור משמות אינו מקבל עליו הטעות כל כך שיהא המקח קיים לגמרי ודו"ק:

דרכי משה

(*ג) אב"ה הרא"ש כתב בתשובה והיא למטה בסמוך (סל"ד) כדברי ר"י:

פרישה

דטעמא משום דה"ל כמפרש כו' כתב הרא"ש כן: דוקא שהלוקח יודע
שזה כו'. פירוש יודע שמה שהוא מוכר הן כלי תשמישו: אב"ה אם
לא ידע כו' או שקנה ע"י סרסור. נאשר"י של דפוס צמדינו לימא
האי מינת "אין" אבל נכ"י וגם צממוס איתא. והכי פירושו או אפילו יודע
צו הלוקח שקליה אלו מכלי תשמישמה של צעל הבית נימור מ"מ כיון שנתנס
לסרסור למכור לא שייך לומר אי לאו שרצו לו צממים כו' דכל המוכר
מ"ש רבינו צמקיף מ"מ צלית שנתאנה דהוי ציטול מקח צעל שהוא ואם
השלית אינה להלוקח לרצו האי ג"כ המכר צעל צעל שהוא ולהר"ר יונה דינו
צממות כשאר כל אדם כלן צמסור שאינה להלוקח שכתב שדינו צלוקת מן
החגר דהוא ג"כ צלית [ח] כמ"ש רבינו ר"ס קפ"ה סתם צממת רבינו יונה
והרי זה ג"כ דעת הרא"ש כמ"ש רבינו צממוס צמקיף (פ"ג) גם יש חלק
צין שלית לסרסור שיש לו שייכות טפי צמקס ודו"ק: כטן דינו כ"לוקח

הגהות והערות

[ח] האי "דהוה ג"כ צלית" וכו' קאי אסרסור, ובכת"י א הגירסא "כאן בסרסור דהוה ג"כ צלית כמ"ש"ר" וכו': כטן בח"ק מכת"י ליחא לדיבור זה והוא
כפל הדברים שכתב בדיבור המדומם:

זה אינו שזה אלא וזו אחד וכו'. כלומר לך אמר שאין שזה אלא
זו להשליך מעליו תרעומת שלא יתרעם עליו אח"כ מכתת לי ציוקר
וכיונא משאר סקרין צמפן כי הלא ישיב לו דבר לאמר הלא גלית
לך צמחלה שאין שזה אלא וזו והיינו פירוש להצביע דעתו פירוש

שזה אלא וזו על מנת שאין לך עלי אונאה יש
בו אונאה שזה אומר ראיתי ששורה יותר מזוז
ואמרתני אינו מכיון אלא להשביח דעתו. עד
שיפרש כדי האונאה שיש במקח ודאי או בקרוב
לה בכדי שהדעת טועה שהרי זה ידע בודאי
הדבר שמחל בו ע"כ: (כז) בגמ' בעל הבית
המוכר את כליו ואינה את הלוקח אין בו דין
אונאה שאילו לא הרבה לו בדמים לא היה מוכר
את כלי תשמישתו. ואפילו שמכרם מחמת דוחק
ולא שייך האי טעמא אפילו הכי לא פלוג רבנן
אלא כל בעל הבית אין לו דין אונאה.
בד"א ומיהו פירש ר"י דוקא בשותות אבל ביתר על
שותות דינו כאינש דעלמא: (כח) בגמ' ופירש
א"א הרא"ש ז"ל דוקא שהלוקח יודע שזה
המוכר בעל הבית אבל לא ידע או שקונה על
ידי סרסור דינו כלוקח מהתגר:

להשקיט דעתו מלשון משביח שאון
ימים (מהלים סה ט) שפירושו ענין
השקט והנחה דהיינו שלא יהא עליו
תרעומת שמכר לו דבר שאינו חשוב
מאוד על כן הודיעו ממחלה שיש
צו מוס וכמו שפירש"י צפרק
האומנין (צ"מ דף פ'. ד"ה הרי זה)
גבי פרה זו נשכנית היא וכו' וע"ל
צמיינן ר"צ סעיף ח'. ומיהו אם
הוא צבדי שאין הדעת טועה הוי
ממנה כמ"ש למעלה סעיף י"א
ובסימן ר"ך סעיף (ו') [ה']:

(כז) בע"ה הבית המוכר כ"ו
ואינה וכו'. שם (דף נ"א)
צעודא דורשני וכיפי קאמר רבא
ורב ססדא הכי והכי אמר רב דימי
ורבי אלעזר ודוקא צמאני תשמישמה
דיקרי עליה אבל לא צמחורות
העומדים לימכר כמו צבדי קנבוס:

וב"ש וביהו פירש ר"י וכו'. כ"כ הרא"ש צממו טעמא משום
דהוי עובדי דורשני וכיפי הכי הוה צאונאה צממות ואמרו עלה לא
שנו אלא צלוקת מן החגר אבל צלוקת מבעל הבית אין לו עליו
אונאה אבל צימור משמות לא אשכחן דמחלק תלמודא צבדי ואמרינן
הצי דלא לוסקי עלה שמות גופיה חידוש הוא אין לך צו אלא חידושו.
ובספר צדק הבית (סל"ד) כתב וז"ל ומדברי הרמב"ם שכתב אין לו
אונאה יש לדקדק דצימור ליה כמסופות והרא"ש עכ"ל מיהו נראה
מדכתב הרמב"ם צפ"ג שאליו לא הרצה לו הדמים לא היה מוכר כלי
תשמישו אלא שמשמע מלשנו דאפילו הרצו צימור משמות וכו"כ הרב
המגיד צסס המפרשים. ומספק אין להוילא מיד המאנה נ"ל:

(כח) וב"ש ופירש א"א הרא"ש דוקא שהלוקח יודע וכו'.
פירוש דהשתא ניחא דאיכא למיהב טעמא דפירש רש"י על

שם השאלמות דה"ל כליהו היה מפרש הצעל הבית ללוקח יודע אני שיש צו אונאה כך וכך על מנת שלא יהא לך עלי אונאה ואם
לא ידע אי נמי קנאו מסרסור אע"ג דידע הלוקח שהוא של צעל הבית מקום הצעל הבית מסרו לסרסור ומכרו צמסם וליכא למימר
הכא דהוה ליה כמפרש. וקשיא לי היאך כתב הרא"ש על שם ר"י דמחלק צין שמות לימור משמות דכיון דטעמא הוי דה"ל כמפרש
וכו' אפילו צימור משמות נמי איכא למימר דה"ל כמפרש וי"ל דאע"ג דלגבי מוכר ודאי אפילו צימור משמות ה"ל כמפרש מכל מקום
לגבי לוקח לא אמרינן דסבר וקיבל אלא עד שמות אבל צימור משמות אינו מקבל עליו הטעות כל כך שיהא המקח קיים לגמרי ודו"ק:

(1) ואפילו אם פירש המוכר וכו'. כן כתב הרמב"ם פרק ט"ו ממכירה ומסיים בו ח"ל שהמחול צריך לידע הדבר שימחול לו כי יפרש אותו כמו המפרש בהווייה עכ"ל וכתב הרב המגיד לא ידעמי זה מצואר אלף מדמיון זה לאונאה למד כן ומקל וחומר האונאה חוזרת אלף לזמן ידוע עכ"ל ודברי רבינו נכונים [ג] דהרמב"ם

שהרי המוס לעולם חוזר אף על פי שאין האונאה חוזרת אלף לזמן ידוע עכ"ל: ומ"ש רבינו וזה נוטה לצד דבריו וכו'. מימה הלל מפרש בדברי הרמב"ם דמדתו לאונאה ולאחיה לזכך הכין רבינו דהרמב"ם מולה דין מחילת מוס דין מקנה דבר שאין לו קצבה ונראה דרבינו סבור דאין מחילת מוס דומה לאונאה כלל דכאונאה אין אדם מוחל כלל מן הסמס למכור שזה ששה צממשה וכן לקנות שזה

ומחזירין בו המקח מחזירין וכל שהסכימו עליו שאינו מוס אין מחזירין עליו אלא אם כן פירש שכל הנושא ונותן סתם על מנהג המדינה הוא סומך. וכל [6] הלוקח סתם אין דעתו אלא דבר שלם בלי מוס. (1) ואפילו אם פירש המוכר על מנת שאין אתה חוזר עלי במוס הרי זה חוזר עד שיפרש המוס בממכרו וימחול הלוקח או עד שיאמר לו כל מוס שימצא במקח זה שיפחית דמיו עד כך וכך קבלתי עלי שהמחול צריך לידע הדבר שמוחל ויפרש אותו עד כאן. וזה נוטה לצד דבריו

ששה בשעשה וכדמילא להדיא בפרק הזהב (דף 71: 6:). דנאמר לו נסתם על מנת שאין לך עלי אונאה יש לו עליו אונאה כיון דלא ידע שיהא סם אונאה שיהא מוחל עליה וכן הסתם ודאי לא מחיל וכן פסקו הפוסקים וגם הר"ש (סי 10) פסק כן וכו"כ רבינו נסמין רכ"ו סעיף כ"ו ואין סם מחלוקת דתלמוד ערוך הוא אצל כשאין סם אונאה אלף מוס דיש כמה נמי אדם שאין מקפידין נמקאמ מומין יש שמקפיד בכל מוס איכא למימר דאפילו נסתם נמי שאינו מפרש המוס שנממכרו ולא ידע המוס שזו מחיל ואינו מקפיד על המוס שזו ולכן אין ללמוד דין מחילת מוס מדין מחילת אונאה אלף בעל כרחך דסבירא ליה להרמב"ם דכי היכא דאין אדם יכול להקנות מעצמו ומחלונו דבר שאין לו קצבה דאין מקנין חל עליו כך אינו יכול למחול דבר שאין לו קצבה ואף על פי שרצונו הוא שלא להקפיד על המוס שיש לו נממכרו אפילו הכי מדינה לא יכול למחול וסבירא ליה לרבינו לפי זה דלהר"ש דיכול להקנותו הוא הדין שיכול למחול לפי זה מ"ש הרמב"ם ויפרש המוס כמו המפרש בהווייה לא כתב כן משום דלמד דין מחילת מוס מדין אונאה אלף שאלו שאלו דין מחילת מוס לא למדו אלף מדין מקנה דבר שאין לו קצבה. והקל וחומר שעשה הרב המגיד הוא ק"ו פריכא דמה ענין וכן שניתן לאונאה כדכי שיראה ולמוס שנממכרו דחוזר לו לעולם לדין מחילת דכאונאה ודאי אין אדם דמחיל מן הסתם אצל נמוס יש מי שאינו מקפיד יש מי שמקפיד. ולענין הלכה פסק בשולחן ערוך כדברי הרמב"ם וכן כתב גמנוני יוסף בשם הרמ"ה ומציאו ב"י (סוף סעיף טו). ועיין נמה שכתבתי בסוף סימן רכ"ו בס"ד לישג דלא קשיין הפוסקים אהדי ומהרו"ך כתב כאן דברים שלא נמשפט ולא ראיתי להאריך בה:

דרכי משה

(א***) ואם כן יכול להיות שאף הרא"ש מורה בזה וכנ"ל ט*):

פרישה

כ"ה הלוקח סתם כו'. כנ"ל ונמק' ו' של וכל אף שהוא גם [כן] מדברי הרמב"ם מכל מקום צנא פני ענמו הוא ומשום סיפא נקטיה וק"ל: (1) וזה נוטה לצד דבריו שכתב בו. בפרק י"א דמכירה כתב כן:

דרישה

(1) וזה נוטה לצד דבריו כו' דבר שאין לו קצבה כו'. אבל המגיד משנה כתב ולמד הרמב"ם דין זה מדמיון אונאה ומקל וחומר שהרי המוס לעולם חוזר אפי"ש שאין האונאה חוזרת אלא לזמן ידוע עכ"ל. ובאמת שהרמב"ם סיים בדבריו וכתב שהמחול צריך לידע הדבר שימחול לו בו ויפרש אותו כמו המפרש בהווייה. ומשמע דר"ל דבאונאה אמרו בפרק הזהב (כ"ט גא.) על מנת שאין לך עלי אונאה לא מהני ומפרש טעמא משום דלא ידע דקא מחיל ותניא שאם אמר חפץ זה אני מוכר לך במאתים ויודע אני שאינו שוה אלא מנה על מנת שאין לך עלי אונאה מהני תנאי ומשמע להרמב"ם דאפילו אמר הרי יודע שיש בו אונאה בזה על מנת שאין לך עלי אונאה לא מהני כל זמן שלא הזכיר הסכום וסבירא ליה דהא דקאמר דלא ידע ומחיל פירוש לא ידע כמה היא האונאה ואין ימחול וקאמר שבו צריך לפרש גם בזה: אב"ל רבינו סבירא ליה דאין ראייה מהתם דאפשר דהא דאמרין באונאה לא ידע דמחיל דמירי דלא אמר ליה הרי יודע שיש בו אונאה אלא אמר סתם על מנת שאין לך עלי אונאה וכדפירש רש"י התם (ע"ב ד"ה מי ידע) והא דקתני כביריתא אמר חפץ זה אני מוכר לך במאתים כו' רבותא קאמר והוא הדין אם אמר ליה סתם הרי יודע שיש בו אונאה (וכמ"ש בדרישה לעיל סימן רכ"ו (ט"ו)). ומשום הכי כתב רבינו שעיקר טעמו דהכא וחתם הוא ממה שכתב בפרק י"א דמכירה דאין חיוב חל בדבר שאין לו קצבה ומשם למד למחילה. ובהו מיושב דלא תקשה דברי רבינו אהרדי שכתב השיג על הרמב"ם ולעיל בסימן רכ"ו סעיף כ"ו בדין אונאה כתב סתם כמשמעות דעת הרמב"ם אלא לאו שמע מינה דאין ראייה מאונאה וחתם

חדושי הגהות

רלב [6] כ"ה הלוקח סתם כו'. כנ"ל ונמק' ו"ו של וכל אף שהוא גם [כן] מדברי הרמב"ם מ"מ צנא פני ענמו הוא ומשום סיפא נקטיה (פרישה): [ג] וזה תמוה דלס נכונים סם למה פסק מה צולתן ערוך הרמב"ם כיון דנשות דבר שאינו קצוב לא פסק כוומיה ולאחיה היה נראה להגיה צנא יוסף לזכר לומר דדברי רבינו אינם נכונים סם אלף כדברי הרמ"ם (דרישה):

הגהות והערות

[ח] היינו ממ"ש גבי אונאה בפ"ג מהל' מכירה ג': ט) בע"ה הורישא לא ראה ספר ברק הבית עיין שדי חמד כללי הפוסקים סימן טו או כט: *ט) ובש"ת

In the laws of defects and *Mekach Ta'us*, *Tur* cites the *Rambam* again, that a stipulation will not prevent the buyer from undoing the sale should he discover the merchandise defective. Here, however, the *Tur* cites the opposing view of the *Rosh* that the stipulation would be effective.

טור חו"מ סימן רלב ס"ז
גם לגבי מקח טעות הביא הטור את דברי הרמב"ם שתנאי "ע"מ שאין לך עלי טענת מומין" לא מהני, אבל כאן הביא את דעת הרא"ש שחולק עליו, וצ"ב.

(ד) המוכר פרה לחבירו וכו'. פרק האומנין (דף פ"ג.) אמר רבי יוחנן המוכר פרה לחבירו ואמר לו פרה זו נגממת היא נשכנית היא צענית היא רבנית היא והיה זה מוס אחד וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות מוס זה ומוס אחד אין זה מקח טעות אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי היו זה כל המומין הללו מהו אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמרין משמיה דרבא היו זה כל המומין הללו אין זה מקח טעות ופירש רש"י היה זה מוס אחד.

וה"ש ואני כתבתי למעלה שלדעת אדוני אבי הרא"ש ז"ל יבול להקנותו. נסימן הנזכר: בתוב נמוקי יוסף פרק בית כור (כ"ג): אם הראה לחבירו כוס של עץ ואמר ליה קנה זה של זהו כיון דמזו ליה מצי למימר ליה דעדיף ליה כשל זהו [אמרי לך] (ב):

(ד) ח-ט המוכר פרה לחבירו ואמר לו יש בה מום פלוני ופלוני הניכרים ובכ"ף הזכיר מום שאינו ניכר וכו'. נפרק האומנים (כ"ג פ.) אמר רבי יוחנן המוכר פרה לחבירו ואמר לו פרה זו נגממת היא נשכנית היא רבנית היא ומוס אחד וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות מוס זה ומוס אחד אין זה מקח טעות אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי היו זה כל המומין הללו מהו אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמרין משמיה דרבא היו זה כל המומין הללו אין זה מקח טעות ופירש רש"י היה זה מוס אחד.

[אחד] מן המומים הללו: וסנפו בין מומין אחרים. שלא היו זה: סנפו. חיברו: הרי זה מקח טעות. לפי שהכיר הלוקח בשאר מומין שאינן כסבור הוא שכולן משקר אלא להשליך מעליו תרעומת אמר כן. מוס זה ומוס אחר. שפירש לו שס אותו מוס לבדו ואמר לו מוס זה זה ועוד מומין אחרים. אין זה מקח טעות: דכיון דאיתו המוס הזכיר לו לבדו צו היה לו לבדוק: היו זה כל המומין הללו. ואינו מקפיד אלא על האחד וצו וטוענו כסבור הייתי שאחא כולל זה מה שאין זה ומה שיש זה ואילו ידעתי שזה זה לא הייתי לוקחה מאי: אפילו לא גרסינן והכי גרסינן היו זה כל המומין הללו אין זה מקח טעות עכ"ל. פירוש קמיעיאל ליה ארישא היכא דסנפו בין המומין והיו זה כל המומין דילמא צו נמי הוי מקח טעות ופשט ליה דצו לא הוי מקח טעות ורישא לא מיירי אלא בסנפו בין המומין ולא היו זה שאר כל המומין החס הוא דהוי מקח טעות כסבור היה שכולן משקר וכו' ומשום הכי כבד רש"י אפילו לא גרסינן. וכך פירשו התוספות (ד"ה היו) להדיא ואין חילוק בין פירוש רש"י לתוספות אלא דנפירוש רש"י משמע דקפידא דמי מוס זה ומוס אחד וינין חילוק בין אומר ועוד מומין אחרים ועוד מומין מוס פלוני ומוס פלוני דמכל מקום כיון שהזכיר שם אותו מוס לבדו צו היה לו לבדוק אבל בתוספות מוצא דלא קאמר אלא ועוד מומין אחרים יש זה ולא פירש אותן מומין כלל עיי"ש: **אב"ד הר"ף והרא"ש** חפסו להם שיטה אחרת וינין גרישא בין נסיפא בסנפו בין המומין מיירי אלא דרישא מיירי בשאין זה אלו המומין

פרה לחבירו ואמר לו פרה זו נגממת היא נשכנית היא רבנית היא ומוס אחד וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות מוס זה ומוס אחד אין זה מקח טעות אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי היו זה כל המומין הללו מהו אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמרין משמיה דרבא היו זה כל המומין הללו אין זה מקח טעות ופירש רש"י היה זה מוס אחד.

פרה לחבירו ואמר לו פרה זו נגממת היא נשכנית היא רבנית היא ומוס אחד וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות מוס זה ומוס אחד אין זה מקח טעות אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי היו זה כל המומין הללו מהו אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמרין משמיה דרבא היו זה כל המומין הללו אין זה מקח טעות ופירש רש"י היה זה מוס אחד.

פרה לחבירו ואמר לו פרה זו נגממת היא נשכנית היא רבנית היא ומוס אחד וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות מוס זה ומוס אחד אין זה מקח טעות אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי היו זה כל המומין הללו מהו אמר ליה רב מרדכי לרב אשי הכי אמרין משמיה דרבא היו זה כל המומין הללו אין זה מקח טעות ופירש רש"י היה זה מוס אחד.

היתה חגרת ונמלאת נשכנית אף על פי שאינה עורת אין זה מקח טעות הראה לו המוס שיש זה ואמר ליה מוס זה יש זה ומוס פלוני אף על פי שאותן המומין שמנה אין נראה ונמלאו זה כולן או מקלמן אין זה מקח טעות עכ"ל. ורש"י פירש מוס זה ומוס

דרכי משה

(ב) כתב הרשב"א בחשובה סימן אלף קכ"ז ראובן מכר ביתו לשמעון באחריות והיה ללוי חלקן פתוח על הבית וכשבא שמעון לבנות כנגד החלון מוחה בו לוי ורצה שמעון לחזור מן המקח. ופסק הרה"ל והיה החלון פתוח בשעה שקנאה ראה שמעון המוס שבו וקבלו עליו ולא יוכל לחזור בו וה"ה בכל כיוצא בזה ועיי"ש פ'.

פרישה

ואני כתבתי למעלה. נמוקי יוסף סימן כ"ז וסימן ס' (ט"ט): והוא הדין שיבול למעלה. פירוש ואין לרין שיאמר מוס זה או מוס פסח כן וכן אכל מיהו לרין שיאמר לו הוי יודע שיש צו מוס דלעיל סימן כ"ז סעיף כ"ז

דרישה

כדברי האומנין משנה הג"ל וק"ל: **(ט) המוכר פרה לחבירו וכו'.** בפרק האומנים ריש דף פ' גרסינן אמר רבי יוחנן המוכר פרה לחבירו ואמר לו פרה זו נגממת כו' רבנתי היא והיה זה מוס אחד וסנפו בין המומין הרי זה מקח טעות ופירשו הר"ף והרא"ש והרמב"ם פרק ט"ז דמכירה דלא היה בה אלא המוס האחד שאינו ניכר וחשבוהו בין המומין הניכרים שאין בה (והיינו כרישא דרבין רבינו). מוס זה ומוס אחד אין זה מקח טעות ופירש הר"ף והרא"ש דהראה לו מוס אחד ניכר לעינים שיש בה ואמר לו פרה זו יש בה מוס זה ומוס אחד שאינו ניכר אין זה מקח טעות שהרי לא הטעהו ולא אמר לו אלא מומין שבה (והיינו כסיפא דרבין רבינו). א"ל רב אחא לרב אשי היו זה כל המומין הללו מאי ור"ל אי רישא דוקא קתני או סיפא דוקא אי רישא דוקא קתני דבשאין בה אלא מוס שאינו ניכר הוא דהוי מקח טעות מטעם הג"ל הא יש בה כולן לא הוי מקח טעות וסיפא דקתני מוס זה כו' לרבותא

הגהות והערות

רדב"ז ח"ג ס"י תוי כתב ג"כ דתלוי בפלוגת הרמב"ם והרא"ש, וע"כ כוה כשטמ"ק ב"מ דף פ ע"א בשם רמ"ק: [י] ראה ב"י לעיל סימן ריד מחודש א:

שכן כחך נחשבת הלא"ש [המובא בצינונים שם], והמעשה כן היה, שראובן ושמעון היו דרים במקום אחד, והיה לראובן צמים במקום אחד רמק ממקום שדר שם, ושמעון ראה הצמים נשעה שכל לקוטם והיו שלימים, וזכרי בניו זלא גוים וקלקלו אוחס, ושמעון לא ידע מזה וגמר המקח כצנרו שנשאלו כמו שהיו כשרלס, ואחר גמר המקח נמודעו שנמקלקלו קודם גמר המקח, ואומר דהוא מקח טעות, ע"ש, וק"ל: י"ד הד"ן עם ראובן. ודוקא בזה שהיה יכול לחזור לקדמומו בצמים שינכה לו, ומחשב מוס עובר, וכ"כ שם [הרא"ש] נחשבה נהדיא, אצל צמוס קיים אפילו ככל שהיה, כנר

נחזאר [בסעיף ד'] ויחזאר צמ"ש מור"ם ז"ל אחר זה נהג"ה דהמקח נעל צמוס שהוא צגוף הצים: סעיף ו' הוה הרי זה חוזר. דיכול לומר סכרמי שאין צו מוס, וגם אהה לא אמרת לי כן מפני שידעת שיש צו מוס אלא להשגיח דעמי אמרת לי כן: הוה ויפרש אותו כצו שמפרש באונאה. כן הוא לשון הרמב"ם פט"ו ממכירה [ה"י], וכ"כ המגיד משנה ד"ן זה ולגמד מדין אונאה מקל וחומר, ומה אונאה דאינה חזרת אלו אלא צדדי שיראה למגר אפי"ה אמרו שאינה מחילה עד שזכור לו המוס צמינ"ש [עין סימן רכ"ו סעיף כ"א], קל וחומר לטעות מוס שחזר צו לעולם. ועיין בטור [המובא בצינונים אות ט'] שכתב אדברי הרמב"ם הללו ז"ל, וזה נוטה לגד דצרי שכתב [פ"א ממכירה ה"ט"ו] [בסוף סימן ר"ו ה"א] הטור [סעיף כ"א] שאין אדם מקנה לחצירו דבר שאין לו קצבה, ואני כתבתי למעלה שם [סעיף כ"ט] ויכסימ"ס [סעיף ט"ו] שלדעת אדוני אבי הרא"ש ז"ל [בהשגחה כ"ג ע"ד סי' א'] יכול להקטומו, והוא הדין שיכול למחול, עכ"ל הטור. והצ"י

והחלונות ורוצה שמעון לחזור בו וראובן טוען שכיוון שהוא מום עובר ינכה לו מן הדמים כדי שיחזיר הבית לקדמותו ויקיים המקח י"ה הדין עם ראובן. הגה (שהרי צית ממכר לו ועדיין נקרא צית "וכן מוס שאינו צגוף הצים כגון שיש לאחר דרך עליו או אמת המים עוברת שם מסלק המוס והמקח קיים אצל אס המוס צגוף הצים כגון שאמר לו שיש לו כותל שלם ונמצא רעוע אינו יכול לצנות לו כותל שלם וכל כיוצא בזה.

ו' כל שהסכימו עליו בני המדינה שהוא מום שמחזירים בו מקח זה מחזירין וכל שהסכימו עליו שאינו מום הרי זה אינו מחזיר בו אלא אם פירש שכל הנושא ונותן סתם על מנהג המדינה הוא סומך.

ז' כל הלוקח סתם אינו לוקח אלא הדבר שלם מכל מום ואם פירש המוכר ואמר על מנת שאין אתה חוזר עלי במום י"ה הרי זה חוזר עד שיפרש המום שיש בממכרו וימחול הלוקח או עד שיאמר לו [כ"כ מוס] שימצא במקח זה הפוחת דמיו עד כך וכך קבלתי אותו שהמוחל צריך לידע הדבר שמוחל לו בו י"ה ויפרש אותו כמו המפרש האונאה. הגה (מכר לו כלי של עץ ולאמר לו שהוא של זהב הואיל והלוקח חזי ליה מצי אמר ליה דטוב כשל זהב אמרתי.

צינונים ומקורות (1) שם. (2) הנהגות מודעי כמנוחת סי' רצ"ב. ד"מ ד'. (3) טול סעיף ו' נכס הרמב"ם שם פט"ו ממכירה ד"ן ה'. (4) ע' בטור סעיף ו', וברמב"ם שם ה"ו. (5) ג"י פקד צית סור כ"ב ג' ע"כ מרפי הרי"ף. ד"מ ו'. (6) כ"ה ברמב"ם ובטור, וכן הגיהו ערך לחם ובאה"ג, ובמהדורות הרמ"א תוקן: עד שיאמר לו שימצא במקח זה מום הפוחת דמיו וכ"ו.

ערך לחם

סעיף ה' בסופו. שהרי בית מוכר לו ועדיין נקרא בית. (טור סעיף ה' בשם תשובת הרא"ש כ"ג צ"ו ט"ו ה"ו.) וכן כל מום שאינו בגוף הבית, כגון שיש לאחר דרך עליו או אמת המים עוברת דרך שם. אבל אם המום בגוף הבית שאמר לו שיש לו כותל שלם ונמצא רעוע, אינו יכול לבנות לו כותל שלם, וכן כל

באר הגולה

סעיף ו' ג. לשון הרמב"ם שם [פט"ו ממכירה] דין ה'. וכמעט הרב המגיד, זה פשוט, הכל כמנהג המדינה ככל כיוצא בזה. סעיף ז' ס. שם [ברוב"ש פט"ו ממכירה] דין ו'. וכמעט הרב המגיד, לא ידעתי זה מבוואר, אלא מדמיון זה לאונאה למד כן, ומקל וחומר שהרי המוס לעולם חזר אף על פי שאין האונאה חזרת אלא לזמן ידוע. ס"א. כן הוא ברמב"ם שם וכן העמיק הטור [סעיף ד'].

באר היטב

סעיף ו' ד. האונאה. כן הוא לשון הרמב"ם. ועיין בטור שכתב על זה ז"ל, חיה נטעו לגד דצרי שכתב שאין אדם מקנה לחצירו דבר שאין לו קצבה, ואני כתבתי למעלה שלדעת אדוני אבי הרא"ש ז"ל יכול להקטומו, והוא הדין שיכול למחול, עכ"ל, וקשה לנפ"י דברי הממכר סומין זה את זה, דכאן כתב הרמב"ם, משמע דס"ל דאין אדם גילה דעתו לחלוק בו. ועיין בנתיבות המשפט [משה"א סק"ב] שכתב, ולפנ"ד נראה דלא דמי לאונאה, דבשלמא באונאה הוא פחות משויו כו', מאש"כ כשמכרו בשויו כמו ששורה עם המום כו', ע"ש. ואינו מבין זה, דהא מבוואר להדיא דברברי הרמב"ם שהבאי הטור ובשו"ע כאן דמיירי במום הפוחת דמים, ואעפ"כ פליג הטור, וצ"ע. ועיין בנתיבות המשפט לעיל סימן ס' סק"ד כתב לישב קושיא זו על הטור באופן אחר, ותמה שם על הסמ"ע דאישמיתיה דברי הרמב"ן [בתשובה סי' ס"ד המובא בבעה"ח שער סי' ח"ב סי' ב' כו', ע"ש. וכיוצא בזה ממש כתב ג"כ בספר שער המלך

חידושי רעק"א

רכ"ה (שמחלק) [שו"ת] ועיין נשמה למלך [שם] ועיין סמ"ע סימן ר"ל ס"ק י"ד, עכ"ל. ועיין כשר"ס [ח"ח] סי' שפ"ה ומשנת רצ"ו [ח"ד] סי' קל"ו [רא"ה ד"ח] ומשנת שנות עקב [ח"ח] סי' ק"ע: סעיף ה' בהגה. בית מוכר לו. ג"כ, עיין מגן אברהם [א"ח] סימן מל"ז ס"ק ו'.

ביאור הגר"א

ט. שכיון שהוא כו'. כמ"ש גבי אשה נכמוצת ע"ה א', כן צויעה עוברת כו': י. שהרי בו' אבל אם כו'. כמ"ש [שם] ע"ד ג', אלא רופא כו': סעיף ו' יא. כל כו'. כמ"ש שם [כתובות] ע"ב צ' וימדי דקפדי צה אינטי כו', והוא הדין למומס דמד דינא ליה. ועיין גאר הגולה [אות ג'] וכמנ"ל: יב. אלא אם פירש כו'. כמ"ש צירושלמי [כתובות פ"ו ה"ז] והצילו הרא"ש שם [פ"ו סי' י'] ע"ש, וכן כאלן. ומנ"ש [ב"מ צ"ד א' ו"ט] כל מנאי שנמנו כו' ממנה שומר מוס כו': סעיף ז' ג. כל הלוקח סתם כו'. כמ"ש שם [כתובות ע"ב ע"ב] כנסה קמס כו', והוא הדין דאינה מקודשת כמ"ש הרא"ש שם [פ"ו סי' י'] ממ"ש נפרק אע"פ [שם] ג"ו ג' דלרופא אינה אולנה נמרומה משום סימפון, ע"ש: יד. ואם פירש כו'. כמ"ש נפרק ד' דצ"מ [ג"א ע"ב] לענין אונאה, כמנ"ל: טו. מכר כו' מצוי כו'. כמ"ש צצ"ב ק"ו ג', הני מילי היכא כו' והא עשרים כו':

פתחי תשובה

סעיף ו' ג. בני המדינה שהוא מום. עיין בתשובת המבי"ט ח"ב סי' קכ"ז בענין אם נודע שהחפץ הנמכר הוא קנוי מגנבים, אי הוה זה מום לבטל המקח, ע"ש: סעיף ז' ד. המפרש האונאה. עיין באר היטב [סק"ו]. ועיין עוד בסמ"ע [סק"ט] שכתב ועיין פרישה [דרישה סעיף ז'], שם כתבתי טעם למה חולק הטור כאן אדברי הרמב"ם וביסימן רכ"ז בדין אונאה לא גילה דעתו לחלוק בו. ולפנ"ד נראה דלא דמי לאונאה, דבשלמא באונאה הוא פחות משויו כו', מאש"כ כשמכרו בשויו כמו ששורה עם המום כו', ע"ש. ואינו מבין זה, דהא מבוואר להדיא דברברי הרמב"ם שהבאי הטור ובשו"ע כאן דמיירי במום הפוחת דמים, ואעפ"כ פליג הטור, וצ"ע. ועיין בנתיבות המשפט לעיל סימן ס' סק"ד כתב לישב קושיא זו על הטור באופן אחר, ותמה שם על הסמ"ע דאישמיתיה דברי הרמב"ן [בתשובה סי' ס"ד המובא בבעה"ח שער סי' ח"ב סי' ב' כו', ע"ש. וכיוצא בזה ממש כתב ג"כ בספר שער המלך

אמרי ברוך

ממנו נשעת המקח, וכיון שלא חש לנמון גלי דעמו שאין אלו קפידא צמוס, חיה הלשון מדויק יכול להצמיח לאחבר, וזהו נמון דברי הממנה למק, ע"ש. גם צ"ע, דהא בסעיף ו' מבוואר דאף היכא שהמולד אומר נפירות על מנת כו' הרי זה חזר עד שיפרש המום:

שו"ע חו"מ סימן רלב סעיף ז' בדין המוכר ע"מ שאין לקונה עליו טענת מקח טעות פסק המחבר כדעת הרמב"ם שתנאי כזה לא מהני עד שיפרט את המום שיש במקח. ובסמ"ע ט"ר ליישב את דעת המחבר לענין מחילת דבר שאין לו קצבה, ומסיק שהוא דוקא כאן באונאה ומומים שמחילה לא מהני.

סימן רט סעיף ב' - סעיף ד'

ואולי גם כשלא סיים בהשטר רק כצד שהמטלטלין שהם מסויימים צפ"ע מכר לו, אולי מועיל ג"כ, ואלע"ע היטב:

סעיף ב'

חכמת שלמה

ליתר עיון

שם ג"ב, הנה דין הקונה אתרוגים סתומים ונמצאו מקולקלים מאד והפסיד הקונה הרבה, אם יש בהם דין אונאה ומקח טעות. הנה באמת נער היימי וגם זקנאי ולא ראיתי מי שיבוא לנצות אונאה וביטול מקח באתרוגים, ואנכי יושב פה זה ל"ו שנים, ומקור קיימת אתרוגים הוא פה ורוכלת עמים צוה, ולא נשמע מעולם שיבוא אחד ויפלה פיהו צוה. והטעם הוא, כי כן הוא המנהג התגרין שקונין אדעתא דהכי אם טוב ואם רע. ואף והמנהג ע"מ שאין [לך] עלי אונאה יש לו עליו אונאה [בשור"ע סימן רכ"ז סעיף ב"א], היינו מדינא, אבל מ"מ אם נעשה כן מנהג בין התגרין שלא יהיה צוה אונאה, כמו דמהני מנהג התגרין לענין קנין דקנה בו אף דלא היו קנין מן התורה, כן ה"י בעל מנה שאין לך עלי אונאה מהני מנהג התגרין כמה שדרך צדק. ועוד יש להסביר הדבר יותר ע"פ מ"ש הסמ"ע בסימן ר"ט [סק"ב] דאף לדעת הרמב"ם במשחק בקוציא אין זו אסמכתא, כאן מודה מכת דהמוכר יודע והקונה אינו יודע ומכיר בהם, אבל במשחק בקוציא אינם יודעין וכו', וא"כ באתרוגים דגם המוכר אינו יודע ומכיר בהם כמו הלווק, אם כן הוא כמו משחק בקוציא והו' סוגיין דעלמא כדעת הרמב"ם. וצוה יש ליכב דעת הרמ"א בסימן רכ"ז [סעיף י"ט] שהביא שם יש אומרים דקנו, ותמה הסמ"ע [שם סק"ד] [למה] לא הביא דעה זו כאן בסימן ר"ט [סעיף א']. ולפ"מ אחי שפיר, דבסימן ר"ט מיירי אם המוכר יודע רק הלווק לא ידע, אבל בסימן רכ"ז מיירי באופן דהלווק יודע דגם המוכר אינו יודע, דומיא דהפסד דמיירי דהמוכר ראה דהלווק חפץ למעוה ואינו יודע כמה הם וא"כ שניהם לא ידעו, כה"ג מיירי גם בפירות כן וצנייהם לא ידעו, צוה הביא דעה דקנו. אך יש עוד טעם לחלק צוה, ד"ל כיון דהטעם דע"מ אין לך עלי אונאה דלא מהני מכת דלא ידע ומחיל, ו"ל היינו היבא דסמ"ע דהמוכר יודע מה היא שוה, וא"כ הלווק סומך דמן הפסד אין המוכר מטעה אותו, דמוכר או לוקח לא מרע אומנותו, ואין דרך אדם להטעות חבירו, לכן לא מחל בצד שלם. אבל היבא דהלווק יודע דגם המוכר אינו יודע, א"כ צוה אסיק אדעתיה אולי הוא צו טעות, אז נחשב ידע ומחיל. גם י"ל דסימן ר"ט מיירי דראה הלווק המקח, צוה י"ל דסמך אאומדנא שלו דשוה כן. ואף אם היה צמון פניה, אין דרך להניח [אלא] וזה או מרגליות לא חפן, ולכן כל כה"ג י"ל דסומך אאומדנא שלו ולא מחל, אבל בסימן רכ"ז מיירי דלא ראה כלל המקח ולא מקומו, בענין דלא היו לו כלל אומדנא מה הוא ומה שוה, לכן צוה מהני פירות אסכרה, ודו"ק. עכ"פ לדינא, באתרוג לא שייך מקח טעות. וצוה וראה בקונה אתרוג או צ' ודומה סתומים צדק וכו', ואח"כ כשנפסחו אם שוה האתרוג הרבה, [ה]אם מערער המוכר לומר דהו' מקח טעות, אם או הוא מקולקל שאינו שוה כלום, הכי מערער הקונה ע"ו. זה ודאי אינו, ופוק חזי מה עמא דבר, ובע"כ דרך מנהג הסומרים דלא שייך מקח טעות באתרוגים כה"ג, וזה צדור לדינא:

סעיף ד'

כסף הקדושים

דבר שלא בא לעולם. הבני חייא ז"ל צר"ט צחו"מ [הגהת השור אות י"ג] הביא בשם מוהר"ם אלשיך ז"ל שגם מחוסר ג' מלאכות לגבי מכירה ה"ל דבר שבא לעולם, וראיתי שכה"ה בשו"ת סי' קל"ו לגבי מכירת בגד. ואולי מודה בכעין מה שקורין י"ש, שנה"ג שהצבואה בעין מ"מ הי"ש הוא התחדשות מה שלא היה ראוי לחול עליו מכירה כלל מקודם עשייתו, ואולי מחוסר ג' מלאכות צוה ה"ל דבר שלא בא לעולם. ואולי צוה מיירי מוהר"ם גלאנטי ז"ל שהביא שם הבני חייא ז"ל, ואלע"ע היטב. וממה שאמרנו ח"ל [ב"מ סי' ע"ב] שע"י טענה ה"ל דבר שבא לעולם היה משמעות לומר שרק מלאכה אחת דאחיה ממילא ה"ל כצד לעולם, ובפרק אהרו נשך [שם ע"ד ע"א] מסקינן שאין חילוק בין מלאכות צדידי אדם לבין מלאכות צדידי שמים, ומ"מ משמע שרק מלאכה אחת

להרמב"ם ז"ל הוא דצית מציתי סתם שאינו מכור, היינו קנין הגוף שע"י זל הכא קמדה ליה כו' לא הקנה לו מאומה, והיינו ההוא דכותב נכסיו לעצמו [גיטין ח' ע"ב] שממנו למד הרמב"ם ז"ל כמ"ש צב"י ז"ל סימן רמ"א [שם בשם הרב המגיד שם], והחולקים עליו או דס"ל דלמסקנא לא קיי"ל כלל זל הכא קמדה ליה צוה, או דס"ל שצדור דוקא שייך זל הכא קמדה ליה שיכול לומר על כל משהו, משהו זה שייכתי לי, מה שאין כן במכירה שהקנה לו כפי הוראת לשון חלק משדומיו והרי זה ממילא הפסדות שבהם ועל זה חלה המכירה. ואם היומר גרועים יש שנים שונים, מה שיחזור לנפוק לתורת המכירה איגלאי מלחא למפרע שכל זה חלה המכירה לצלי לדחות להכא ולהכא, כי לא כן הוא סגנון מכירה, וע"י המכירה הוטל עליו חיוב שלא יעשה דמיה. מה שאין כן במתנה, ובפרט צדור שהמשיך לעצמו בעין יפה שיר ושייר ג"כ וכות לעצמו שיכול לדחות כדלוג, ואלע"ע בכל זה. ועפ"י לפי מ"ש מוהר"ם ז"ל בסוף סימן ר"ג שבחליפין נבכסיהם קאי רק על השווי הרי גם להרמב"ם ז"ל י"ל שמועיל בזה, ורק בדסימן ר"ט סעיף ב' ש"ל שמלא חיבנא סריא ולא חל על מאומה, הוא שאינו מועיל, [ה]גם דלא שייך שם זל הכא קמדה ליה, מה שאין כן בדסימן רמ"א צדור ז"ל בשם הרמב"ם ז"ל צדור משדומיו ש"ל שהיינו רק מצד זל הכא קמדה, וזה לא שייך בחליפין שבחזרות הדשן ז"ל והרי חל המקח על גוף הקרקעות על כל פנים כנ"ל, ומנהי. והריב"ש ז"ל אולי איירי שלא היה נכלל גם בית בחליפין ולא היה מסוים כלל, [ו]אין לפני כעת שו"ת הריב"ש לענין צדור. גם אולי י"ל שהריב"ש ז"ל ס"ל שהחליפין אינם על השווי לצד [ובפרט אם איירי שם בחליפין שלא היה מצד הערכת המס כדבחרומה הדשן ז"ל שעי"ז זה כנב שם מקבאל שהוא על השווי, אך ממוהר"ם ז"ל מבוחר שחמד הכוונה על השווי, עיין סוף סימן ר"ג] וע"י הקנין אינו מסוים, [ה]גם שלא שייך זל הכא קמדה, מ"מ לגבי קנין גוף הנכסים לא היתה חלות להקנין צדור מסוים והרי זה כאן מינו יודע כהלשון שצירש סימן ר"ט, מה שאין כן אם רק על השווי הרי זה ממש כדסעיף ח' בסימן ר"ט, כן י"ל באולי, למעט הממלוקת בין הריב"ש ותורתו הדשן ז"ל צוה.

ועל כל פנים נראה, שמה שאין מינו יודע דריש סימן ר"ט ומה שאין השה מסוים כלל דסימן רמ"א שוה, וכיון דקיימא לן שכל ש"מ חל המקח על מקצת ה"ל כמסוים כמ"ש הט"ז [שם] כנ"ל, אולי אצ"ל להיות עוד מינו יודע כלל, ואולי כוונת הסמ"ע ז"ל בסימן רמ"א [סק"ב] שאולי הוא חפן, היינו שאין מינו יודע. מה שאין כן בדסימן רמ"א שכל השדיות כמין אחד הם. ועפ"י אין הכרע מן ד' אמות שבשטרות רק לגבי מינו יודע, ול"ע צוה היטב. שוב ראיתי שכה"ה ל"שון הסמ"ע ז"ל בסימן רמ"א [שם] שהעיקר מצד מינו יודע. צב"י ז"ל סימן רמ"א [סעיף ד'] ובהגהת הג"ל שם בשם הפרישה ז"ל כצד בסימן קכ"ה, ונ"ל שהוא ש"מ ז"ל (קכ"ו) [קכ"ו] דהיינו ר"ז.

ומהדיא דסימן ר"ל [טור סעיף א' ושור"ע סעיף ד'] צמרתף זה [אני] מוכר גם כולו חומץ מכור, אין סתירה להיבא דסימן ר"ט סעיף ב' שהוא רק ממ"ש רב האי גאון ז"ל כמ"ש שם [כאן סעיף א'] צב"י ז"ל, כי י"ל שחומץ יין הוא מין אחד עם יין. וזהו בשטרות מכירות דחמך אם אינו פורט כל מיני מטלטלין שבמקומות שמוכר, שייך צוה חש אסמכתא, וטוב לכתוב צב"ד חשוד כנ"ל. ומ"מ נראה שכל המשקים וחמץ שפורט להדיא עליהם המכירה, חלה עליהם המכירה שפיר, אצ"ל למאי שמשמע בסוף סימן ר"ג [סעיף י'] דקיי"ל שבקני את וחומר חלה המכירה על מה שיכולה לחול שכן הוא ודאי, אך גם להסוברים שם שהכל בטל ע"י שבמקצת אין המכר חל, מ"מ י"ל שמה שאין מינו יודע שמכירה חלה על זה רק ששייך צוה אסמכתא, צוה על כל פנים לא שייך אסמכתא רק לשאין מינס יודע, מה שאין כן אם שמינס מפורש בשטר מכירה ששפיר שייך צוה מכירה. אך ממ"ש בסוף סימן ר"ג בשם הריב"ש לא משמע כן, ואלע"ע. גם אולי צוה שמפורש בשטר מכירה, כל שאין הנכרי יודע הפירוט, מ"מ יש צוה אסמכתא, וזהו כשכותב צב"ד מעכשיו הוא על דד היומר טוב:

אם כפיו לא סיים ונתן לו שטר שצו מסוים והקונה לא קרא השטר, אולי כו"ע מודו דה"ל כמסוים, דסמכא דעמיה כיון דעצידא לגלוי ליה.

Further Iyun: Chochmas Shlomo discusses the custom to sell *Esrogim* "as-is", and gives various reasons why the buyers cannot demand a refund where the *Esrogim* were defective.

יתר עיון: בענין מכירת "כמו שהוא" [as-is] חכמת שלמה סימן רט

דן בענין מכירת אתרוגים שנמצאו מקולקלין, ומעלה כמה צדדים למה לא נהגו לבטל המקח.

Core Curriculum

(subject to change)

PART I Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
 - › Obligation to Adhere to Civil Law
 - › How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevateil Halacha - 2
 - › What Constitutes a Minhag
 - › How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1
- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2

- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
 - › Backing Out
 - › Where Backing Out Causes a Loss
 - › Working Pro Bono and Hiring Jewish
 - › Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
 - › Understanding Asmachta
 - › Agreements and Kinyan Devarim
 - › The Halachic "Agreement Validation" Clause
 - › Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
 - › Structuring
 - › Legal Entities and Trusts
 - › Management
 - › Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition - 4
 - › Ani Hamehapech
 - › Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded - 4
 - › Mechusar Amana
 - › Mi Shepara
 - › Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 2

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser
 - › As a Business and Individual

Elul 5781 - Maintaining a Kosher Work Environment

- Yichud in the Workplace - 2
 - Interaction With the Opposite Gender - 2
-

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Websites and E-Commerce on Shabbos and Yom Tov
-

Winter 5782 (Leap Year) - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
 - Ribbis 101/The Basics - 4
 - Insurance Issues - 1
 - Brokerage - 2
 - Lashon Hara in Business - 2
 - Legal Holidays and Chukos HaGoyim - 1
-

Winter 5782 - 2nd Semester - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 3
 - Din and Lifnim Mishuras Hadin - 2
 - Arka'os - 2
 - Quitting, Firing, and Severance - 2
 - Partnership Dissolution - 2
 - Collections - 2
 - Bankruptcy - 1
-

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Maintaining a Facility on Pesach
-

Summer 5782 - Final Testing and Review

PART IV

Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Previous Topics
- Nizkei Scheinim
- Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker, Pruzbul, and Other Choshen Mishpat Topics

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen
- Employment Training
- Facility and Housekeeping
- Compliance and Fiduciary
- Partnership and Employment
- Medical Issues

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: Se'ah Bese'ah Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika: Deposits & Price Guarantees
- Tarsha- Paying for Credit & Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes - Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devarim
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

על פי התורה אשר יורוך Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

MISSION *To facilitate and provide a framework for the frum businessman to gain the in-depth halachic knowledge he needs for contemporary business dealings.*

VISION *Through increased knowledge and guidance, Yorucha will elevate the frum public's adherence to halacha as it pertains to choshen mishpat and standard business practices.*

What

This ambitious project will harness the collective expertise of a team comprised of advanced talmidei chachamim, experienced, seasoned Dayanim, that are well versed in corporate practice and common business norms. Collaborating with a talented group of editors and writers, they have created a syllabus and curriculum of study, with accompanying shiurim and personal guidance.

How

The core curriculum is segmented in modules, and can be learned as an individual self paced; or, participants can join chaburots coordinated by the Bais HaVaad for those that desire group study. Page by page, step by step, the learning will be facilitated with a daily audio "Blatt shiur" guiding the participant through the sources as well as a weekly video shiur presented on each topic by Dayanim that will share fundamental and practical applications of the sugya covered.

Daily practical Q&A applications of the subject matter will be offered alongside through the Business Halacha Daily series.

Why

As participants amass a broad and deep knowledge on an academic level directly from the source — coupled with real life scenarios presented by experienced Dayanim — they will acquire the clarity to determine not only what is a **שאלה**, but, more important - why.

Only through **עמלות בתורה** — understanding the fundamentals of the subject — can one truly appreciate and internalize what defines right and wrong.

Similar to a sofer who, with his intensive knowledge of hilchos safrus, is confident and secure in the propriety of his profession; so, too, businessmen will gain the peace of mind knowing with conviction that they ply their trade *be'emunah uveyosher*.

CURRENT YORUCHA CHABUROS

BELLE HARBOR

Congregation Bais Yehuda
R' Dovid Semel

BROOKLYN

Bais Aharon (Felder's)
Rabbi Heshy Wolf

Flatbush Park Jewish Center

Rabbi Eli Moskovitz
Rabbi Yisroel Perelson

Yad Yosef Torah Center

Rabbi Eddie Kassir

CHICAGO

Agudas Yisroel of West Rogers Park

Rabbi Moshe Scheinberg

CLEVELAND

Beis Doniel
Rabbi Dovid Aron Gross

DALLAS

Cogregation Toras Chaim
Rabbi Yaakov Rich

DETROIT

Lakewood Kollel
Rabbi Boruch Miller

FAR ROCKAWAY

Khal Zichron Moshe Dov
Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash

Rabbi Avrohom Hartman

JACKSON

Khal East Veterans
Rabbi Baruch Issac

LAKWOOD

Bais HaVaad
Rav Dovid Grossman

Bais Medrash of Lutzk

Rabbi Yaakov Pascal

Bernath And Rosenberg

Rav Baruch Fried

R' Yossi Schuck

R' Yehoshua Wolf

Bitbean

Rabbi Aryeh Caplan

R' Ephraim Arnstein

Kehal Zichron Yaakov

Rabbi Mayer Boruch Turin

R' Moshe Netzer

Madison Executive Offices

Rabbi Doniel Dombroff

LAWRENCE

Heichal Dovid (W)

Reb Yakov Lowinger

Rabbi Mattisyahu Blumenthal

Yeshiva Gedolah Ateres Yaakov

Rabbi Yisroel Gold

LOS ANGELES

Bait Aaron Torah Outreach Center

Rabbi Moshe Nourollah

R' Avraham Hirshberg

Kollel of LA

Rabbi Zalmen Frager

LIDO BEACH

Lido Beach Synagogue

Reb Yakov Lowinger

MINNEAPOLIS

Minneapolis Kollel

Rabbi Maeier Kutoff

Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY

Brisker Kollel

Rabbi Michoel Illes

Cogregation Torah Utfila

Rabbi Moshe Langer

Haverstraw Community Chabura

Rabbi Tzvi Rubin

Zichron Yakov

Rabbi Yehuda Russack

R' Simcha Levi

PHILADELPHIA

Philadelphia Community Kollel

Rabbi Yosef Prupas

Rabbi Yaakov Baum

QUEENS

Cong. Ohr Bechor Halevi

Rabbi Chaim Schwartz

ST. LOUIS

St. Louis Chabura

Mr. Yaakov Klein

STATEN ISLAND

Kehilas Niles

Rabbi Dovid Waldman

TORONTO

Ateres Mordechai, Thornhill Kollel

Rabbi Yosef Rothbart

WEST HEMPSTEAD

Eitz Chayim of Dogwood Park

Rabbi Dov Greer

Young Israel of W. Hempstead

Reb David Felt

Reb Aaron Gershonowitz

WOODMERE

Aish Kodesh

Rabbi Yoni Levin

Kehillas Bnai Hayeshivos

Rabbi Shmuel Witkin

Yeshiva Gedola Five Towns

Rabbi Ami Glassberg

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

 732.232.1412 888.485.VAAD(8223) #302 yorucha@baishavaad.org baishavaad.org/yorucha

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

 888.485.VAAD(8223) #303

 yorucha@baishavaad.org

 baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.